

B E S C H I K K I N G

Ambtshalve wijzigen voorschriften Omgevingsvergunning

Besluit van Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland.

Onderwerp

De voorschriften die zijn verbonden aan een eerder verleende omgevingsvergunning kunnen onder bepaalde voorwaarden ambtshalve worden gewijzigd. Deze voorwaarden zijn nader uitgewerkt in enkele artikelen in paragraaf 2.6 van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo).

Besluit

Wij besluiten, gelet op de overwegingen die zijn opgenomen in deze beschikking en gelet op het bepaalde in artikel 2.30, artikel 2.31, eerste lid, onder b jo. artikel 2.31a van de Wabo, om de voorschriften verbonden aan de omgevingsvergunning van 3 oktober 2013, met het kenmerk 2013023603, verleend aan Du Pont de Nemours (Nederland) B.V., nu Chemours Netherlands B.V., en de voorschriften verbonden aan de omgevingsvergunning van 6 juni 2016, met kenmerk D-16-1575554, verleend aan Chemours Netherlands B.V. te wijzigen door:

- de emissienormen voor de Teflon®PTFE en de Teflon®FEP fabrieken, zoals deze in de vergunning van 3 oktober 2013, kenmerk 2013023603, zijn gesteld ten aanzien van de emissies naar de lucht te wijzigen (in te perken) zoals nader in deze beschikking beschreven;
- voorschrift D.2 van de vigerende omgevingsvergunning van 3 oktober 2013, kenmerk 2013023603, voor zover dit voorschrift betrekking heeft op stoffen FRD903 en E1 te vervangen door voorschrift 2.1.1 van deze beschikking;
- voorschrift D.27 van de vigerende vergunning van 3 oktober 2013, kenmerk 2013023603, voor zover dit voorschrift betrekking heeft op stoffen FRD903 en E1 te vervangen door voorschrift 2.1.3 van deze beschikking;
- voorschrift 10 van bijlage 1 van de vigerende vergunning van 3 oktober 2013, kenmerk 2013023603, voor zover dit voorschrift betrekking heeft op de stof FRD903, te vervangen door voorschrift 1.1.3 van deze beschikking;
- aan de vergunning de hierna opgenomen voorschriften te verbinden.

Rechtsbescherming en inwerkingtreding

Beroep

Tegen de beschikking kan door belanghebbenden, die zienswijzen naar voren hebben gebracht tegen de ontwerpbeschikking of aan wie redelijkerwijs niet kan worden verweten dat zij dat niet hebben gedaan, beroep worden ingesteld bij de Rechtbank Den Haag, sector bestuursrecht, Postbus 20302, 2500 EH Den Haag.

Op grond van artikel 6:7 van de Awb bedraagt de termijn voor het indienen van een beroepschrift 6 weken.

De termijn vangt, ingevolge artikel 6:8, vierde lid, van de Awb, aan met ingang van de dag na de dag waarop een exemplaar van de beschikking ter inzage is gelegd.

Inwerkingtreding

De beschikking treedt in werking met ingang van de dag na het einde van de beroepstermijn, tenzij voor deze datum beroep is ingesteld en ingevolge artikel 8:81 van de Awb om een voorlopige voorziening is verzocht.

Dat kan als onverwijlde spoed dat vereist. Een verzoek om voorlopige voorziening dient te worden gericht aan de Voorzieningenrechter van de Rechtbank Den Haag, sector bestuursrecht, Postbus 20302, 2500 EH Den Haag. De beschikking treedt dan niet in werking voordat de Voorzieningenrechter een uitspraak heeft gedaan.

Ondertekening

DORDRECHT,

Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland,
namens dezen,

mr. R. Visser
directeur van de Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid

Dit besluit is digitaal vastgesteld en is daarom niet ondertekend.

Besluitdatum: 18 april 2017
Verzonden op: 21 april 2017

Een exemplaar van dit besluit is gezonden aan:

- Chemours Netherlands B.V., t.a.v. de Directie, Postbus 145, 3300 AC Dordrecht;
- Ploum, Lodder, Princen, t.a.v. [REDACTED], Postbus 711, 3000 AS Rotterdam;
- Burgemeester en wethouders van Dordrecht, Postbus 8, 3300 AA Dordrecht;
- Burgemeester en wethouders van Sliedrecht, Postbus 16, 3360 AA Sliedrecht;
- Burgemeester en wethouders van Papendrecht, Postbus 11, 3350 AA Papendrecht;
- Burgemeester en wethouders van Zwijndrecht, Postbus 15, 3330 AA Zwijndrecht;
- Burgemeester en wethouders van Hendrik-Ido-Ambacht, Postbus 43, 3340 AA Hendrik-Ido-Ambacht;
- Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant, Postbus 90151, 5200 MC 's-Hertogenbosch;
- Dagelijks bestuur van de Veiligheidsregio Zuid-Holland Zuid, Postbus 350, 3300 AL Dordrecht;
- Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT), Risicovolle bedrijven, Handhaving Overheden, Postbus 16191, 2500 BD Den Haag;
- MOB, Waldeck Pyramontsingel 18, 6521 BC Nijmegen;
- Stichting Derde Merwedehaven, Rivierdijk 677a, 3361 BT Sliedrecht;
- Dienst gezondheid en Jeugd, t.a.v. [REDACTED], Karel Lotsyweg 40, 3318 AL Dordrecht;
- Waterschap Hollandse Delta, Postbus 4103, 2980 GC Ridderkerk;
- Oasen drinkwater, Postbus 122, 2800 AC Gouda;
- Rijkswaterstaat, Postbus 556, 3000 AN Rotterdam.

Inhoudsopgave

Voorschriften.....	4
1 Afvalwater.....	4
1.1 Eisen lozen bedrijfsafvalwater	4
2 Lucht.....	5
2.1 Emissies van stoffen uit puntbronnen.....	5
Procedurele overwegingen.....	6
Projectbeschrijving.....	6
Huidige vergunningssituatie.....	6
Coördinatie Waterwet.....	8
Bevoegd gezag.....	8
Procedure en zienswijze (uitgebreid).....	8
Adviezen.....	9
Terinzagelegging.....	9
Adviezen, zienswijzen en reacties.....	9
Verwerking zienswijzen.....	22
Wijzigingen t.o.v. ontwerp van de beschikking.....	29
Inhoudelijke overwegingen.....	30
Milieu.....	30
Toetsingskader wijzigen.....	30
Het Teflon productieproces en de vergunde situatie.....	31
Ontwikkelingen aangaande de GenX techniek.....	31
Lucht.....	31
Water.....	32
Maatregelen.....	34
Conclusie.....	34
Overig.....	34
Eindconclusie.....	36
Begrippenlijst.....	36

VOORSCHRIFTEN

Milieu

1 Afvalwater

1.1 Eisen lozen bedrijfsafvalwater

1.1.1 Op de gemeentelijke riolering, gemeten ter plaatse van de controleput, mag maximaal 2.035 kg/jaar FRD903 geloosd worden.

1.1.2 Er dient onderzoek te worden uitgevoerd naar de reductiemogelijkheden van de emissies naar het water van de stof FRD903 die vrijkomt bij de PTFE®- en de FEP® fabriek, waarbij ook moet worden onderzocht of en zo ja op welke termijn volledige uitfasering van het gebruik van het GenX-proces mogelijk is.

In het onderzoek dienen in ieder geval de volgende aspecten meegenomen te worden:

- a. de mogelijkheden die het zogenaamde Orchid project biedt;
- b. de mogelijkheden om het rendement van de reeds aanwezige waterbehandelingsinstallatie voor de reductie van FRD903 te verhogen;
- c. het zuiveren van de afvalwaterstroom die vanwege lage concentraties FRD903 niet door de reeds aanwezige waterbehandelingsinstallatie geleid wordt;
- d. een uitgeschreven onderbouwing, waarbij minimaal aandacht moet worden besteed aan de technische en bedrijfsmatige aspecten, de milieuhygiënische (neven)effecten en kosteneffectiviteit. Het onderzoek naar de kosteneffectiviteit dient conform het BREF Economics and Cross-Media te worden uitgevoerd.

Uiterlijk 4 maanden na het in werking treden van deze beschikking dient aan Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland een rapportage aangaande het onderzoek ter goedkeuring te worden aangeboden.

1.1.3 In afwijking van voorschrift 10 van bijlage 1 van de vigerende vergunning van 3 oktober 2013, kenmerk 2013023603, dient uiterlijk binnen 2 maanden na het in werking treden van dit besluit aan Gedeputeerde Staten van Zuid Holland een emissiemeetprotocol voor het bepalen van de FRD903 in het bedrijfsafvalwater ter goedkeuring te worden aangeboden. In het protocol dient per type batch aangegeven te worden welke bemonsteringsfrequentie en -moment en welke analysemethode en -frequentie wordt toegepast. Hierbij dient rekening te worden gehouden met het type batch en de daarbij vrijkomende emissies inclusief de daarbij optredende pieken.

De metingen moeten worden uitgevoerd door een geaccrediteerde instantie.

1.1.4 Uiterlijk 2 maanden na het in werking treden van deze beschikking dient ter goedkeuring aan Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland een onderzoekvoorstel te zijn ingediend. Het onderzoekvoorstel moet gericht zijn op het aanleveren van gegevens om een waterkwaliteitsnorm voor FRD903 te kunnen vaststellen.

In het onderzoekvoorstel dient een termijn voor het uitvoeren van het onderzoek te worden genoemd.

1.1.5 Na goedkeuring van het in het vorige voorschrift bedoelde onderzoekvoorstel dient het onderzoek binnen de in het goedgekeurde onderzoekvoorstel genoemde termijn te zijn uitgevoerd en dient de rapportage van het onderzoek binnen 3 maanden daarna ter goedkeuring aan Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland te zijn ingediend.

2 Lucht

2.1 Emissies van stoffen uit puntbronnen

- 2.1.1 De emissies naar de lucht van de stoffen FRD903 en E1 afkomstig uit de PTFE®- en de FEP® fabriek mogen de jaarvrachten uit onderstaande tabel niet overschrijden.

Stofnaam	Vracht (kg/jaar)
Teflon® PTFE	
FRD903	410
E1	400
Teflon® FEP	
FRD903	40
E1	50

- 2.1.2 In afwijking van voorschrift 1.1.4 van de vigerende omgevingsvergunning van 6 juni 2016 voor het wijzigen van de emissienormen bij de Viton® fabriek, kenmerk D-16-1575554, inhoudende het indienen van een onderzoeksplan ten behoeve van een onderzoek naar verdere mogelijkheden voor reductie van VOS-emissies naar de lucht, moet het onderzoek met betrekking tot de reductie van de stoffen FRD903 en E1 uiterlijk 4 maanden na het in werking treden van deze beschikking zijn uitgevoerd en dient de rapportage voor die datum ter goedkeuring bij Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland te zijn ingediend.

Hierbij moet naast onderzoek naar reductiemaatregelen zoals bedoeld in voorschrift 1.1.4 van de vigerende omgevingsvergunning van 6 juni 2016 voor het wijzigen van de emissienormen bij de Viton® fabriek, kenmerk D-16-1575554, tevens worden onderzocht of volledige uitfasering van het gebruik van het GenX-proces mogelijk is. In het onderzoek dienen in ieder geval de volgende aspecten meegenomen te worden:

- a. de mogelijkheden die het zogenaamde Orchid project biedt;
- b. in het geval RIVM tot de conclusie komt dat FRD903 als ZZS moet worden beschouwd ofwel FRD903 door I&M op één van de lijsten, zoals genoemd in artikel 1.3c lid 1 van de Activiteitenregeling milieubeheer, is geplaatst, moet daarmee ook rekening worden gehouden;
- c. een uitgeschreven onderbouwing, waarbij minimaal aandacht moet worden besteed aan de technische en bedrijfsmatige aspecten, de milieuhygiënische (neven)effecten en kosteneffectiviteit. Het onderzoek naar de kosteneffectiviteit dient conform het BREF Economics and Cross-Media te worden uitgevoerd.

- 2.1.3 In afwijking van voorschrift D.27 van de vigerende vergunning van 3 oktober 2013, kenmerk 2013023603, dient uiterlijk binnen 2 maanden na het in werking treden van deze beschikking aan Gedeputeerde Staten van Zuid Holland een emissiemeetprotocol voor het bepalen van de emissie van de stoffen FRD903 en E1 naar de lucht ter goedkeuring te worden aangeboden. In het protocol dient per type batch aangegeven te worden welke bemonsteringsfrequentie en -moment en welke analysemethode en -frequentie wordt toegepast. Hierbij dient rekening te worden gehouden met het type batch en de daarbij vrijkomende emissies inclusief de daarbij optredende pieken. De metingen moeten worden uitgevoerd door een geaccrediteerde instantie.

OVERWEGINGEN

Procedurale overwegingen

Projectbeschrijving

Het project betreft het wijzigen ex artikel 2.30, artikel 2.31, eerste lid, onder b, jo. artikel 2.31a van de Wabo van de voorschriften van de omgevingsvergunning van 3 oktober 2013, met het kenmerk 2013023603, verleend aan Du Pont de Nemours (Nederland) B.V., nu Chemours Netherlands B.V., en de voorschriften verbonden aan de omgevingsvergunning van 6 juni 2016, met kenmerk D-16-1575554, verleend aan Chemours Netherlands B.V.

De wijziging betreft de emissie van de Teflon®PTFE en de Teflon®FEP fabrieken. Concreet betekent dit:

- het aanscherpen van de emissienormen voor de emissie naar de lucht van de stoffen FRD903 en E1;
- het vastleggen van een maximale jaarvracht voor de indirecte lozing van FRD903;
- het vastleggen van twee onderzoeksverplichtingen naar reductiemogelijkheden; een onderzoeksverplichting naar de reductiemogelijkheden van de emissies naar de lucht van de stoffen FRD903 en E1 en een onderzoeksverplichting naar reductiemogelijkheden van de emissie naar water van de stof FRD903, waarbij minimaal aandacht moet worden besteed aan de technische en bedrijfsmatige aspecten, de milieuhygiënische (neven)effecten en kosteneffectiviteit;
- Het opnemen van een verplichting tot het opstellen van een nieuw emissiemeetprotocol voor het bepalen van de emissie van de stoffen FRD903 en E1 naar de lucht en de stof FRD903 naar het water.
- Het opnemen van een voorschrift inhoudende de verplichting om onderzoeksvorstel in te dienen gericht op het verkrijgen van informatie die gebruikt kan worden voor het vaststellen van een waterkwaliteitsnorm voor FRD903.

Huidige vergunningssituatie

Op 3 oktober 2013 hebben wij, op grond van de Wet milieubeheer (Wm), aan Du Pont de Nemours (Nederland) B.V. (nu: Chemours Netherlands B.V.) een revisievergunning, kenmerk 2013023603, verleend voor een inrichting voor de productie van synthetische organische polymeren gelegen aan de Baanhoekweg 22 te Dordrecht.

Deze vergunning is verleend voor (in hoofdzaak) de volgende activiteiten / de productie van:

- Delrin®;
- Formaldehyde;
- Freon®-22;
- TFE- en HFP-monomeren;
- Teflon® PTFE;
- Teflon® FEP;
- Viton® polymeer;
- P&IP;

en daarnaast:

- Loading & Blending van Fluoroproducts;
- Regeneratie van Loading & Blending-producten (reclaim);
- Grondwaterzuiveringsinstallatie;
- Biologische afvalwaterzuivering;
- Logistiek container centrum;
- Overslag per schip/spoor;
- Distributie en trainingscentrum voor verven en lakken;
- Proefnemingen;
- Algemene voorzieningen (productie van stoom en elektriciteit, distributie van water, lucht, stikstof, elektriciteit en gas, kantoren, kantine, laboratoria, brandweervoorzieningen, werkplaatsen, afleverpunt voor motorbrandstoffen en personeelsvoorzieningen).

Op basis van het overgangsrecht ingevolge artikel 1.2, eerste lid, aanhef en onder e, van de Invoeringswet Wet algemene bepalingen omgevingsrecht is deze vergunning gelijkgesteld met een omgevingsvergunning. Verder zijn voor de inrichting tevens onderstaande (milieuneutrale) omgevingsvergunningen verleend:

SOORT VERGUNNING	DATUM	KENMERK	ONDERWERP
Veranderingsvergunning (ex. art. 2.1, lid 1 onder a en e Wabo)	20 maart 2014	2014008280	Lossen 100% HCl
Veranderingsvergunning (ex. art. 2.1, lid 1 onder a en e Wabo)	22 juli 2014	2014020781	Aanpassen schoonmaakplaats UF membranen (Teflon® fabrieken)
Veranderingsvergunning (ex. art. 2.1, lid 1 onder a en e Wabo)	11 augustus 2014	2014023635	Plaatsen schuimhuis (Delrin® fabriek)
Veranderingsvergunning (ex. art. 2.1, lid 1 onder e Wabo)	8 januari 2015	2014037329	Vervangen van de huidige doseerinstallatie van zoutzuur (33%) door een doseerinstallatie van zwavelzuur (96%) op het koelsysteem van de Freon® fabriek.
Veranderingsvergunning (ex. art. 2.1, lid 1 onder e Wabo)	27 januari 2015	2015001976	Toepassen in het productieproces van de milieuvriendelijker hulpstof P1010 ter vervanging van gefluorideerde hulpstoffen (Teflon® PTFE fabriek)
Veranderingsvergunning (ex. art. 2.1, lid 1 onder e Wabo)	19 juni 2015	2015016428	Vervangen van een ondergrondse eidingstraat waar leidingen met 34% aqHCl en 28% aqHF in liggen ten behoeve van het laden van spooketelwagons of ISO-containers door een leidingbrug
Veranderingsvergunning (ex. art. 2.1, lid 1 onder e Wabo)	21 augustus 2015	2015022069	Aanpassen extruder G-lijn en op termijn uit bedrijf nemen van extruders D- en E lijnen (Delrin®finishing fabriek)
Veranderingsvergunning (ex. art. 2.1, lid 1 onder e Wabo)	7 december 2015	D-15-1524763	Het plaatsen van een DAF-unit ter vervanging van een trommelzeef.
Veranderingsvergunning (ex. art. 2.1, lid 1 onder a en e Wabo)	10 februari 2016	D-16-1532780	Het geschikt maken van de chloroform osinstallatie voor het lossen van vrachtwagens en het lossen van ISO containers die per spoor worden aangevoerd.
Veranderingsvergunning (ex. art. 2.1, lid 1 onder a en e Wabo)	9 mei 2016	D-16-1543382	Het plaatsen van een ontstoffingsunit na de L-extruder lijn in de Delrin® finishing afdeling (DFA) om stofdeeltjes uit het product te verwijderen.

Veranderingsvergunning (ex. art. 2.1, lid 1 onder e Wabo)	6 juni 2016	D-16- 1575554	Het veranderen van de emissienormen voor de Viton® fabriek.
Veranderingsvergunning (ex. art. 2.1, lid 1 onder a en e Wabo)	25 oktober 2016	D-16- 1632462	Het plaatsen van een extra olieafscheider in het bedrijfsrioleringsstelsel.

Coördinatie Waterwet

Op 7 augustus 2013 heeft de minister van Infrastructuur en Milieu aan Du Pont de Nemours (Nederland) B.V. (nu: Chemours Netherlands B.V.) een vergunning, kenmerk RWS-2013/41183 I, ingevolge de Waterwet verleend voor het lozen van afvalwater, mogelijk verontreinigd hemelwater en hemelwater afkomstig van haar vestiging gelegen aan de Baanhoekweg 22 te Dordrecht rechtstreeks (direct) op de Beneden Merwede en de daarmee in verbinding staande Baanhoekhaven en de 2e Merwedehaven.

Coördinatie is hier niet aan de orde omdat de veranderingen geen gevolgen hebben voor de directe lozingen van Chemours op het oppervlaktewater.

Bevoegd gezag

De hoofdactiviteiten van Chemours vallen volgens bijlage I van het Besluit omgevingsrecht (Bor) behorende bij Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) onder:

- categorie 1.3 onder a: meer dan 15 MW geïnstalleerd motorisch vermogen;
- categorie 1.3 onder b: meer dan 50 MW geïnstalleerd thermisch vermogen;
- categorie 4.3 onder a. sub 13: productie van meer dan 5 kiloton synthetische organische polymeren per jaar of meer;
- categorie 4.3 onder c: productie van meer dan 1 kiloton gehalogeneerde organische verbindingen per jaar of meer;
- categorie 28.1 onder b: bewerken, verwerken, vernietigen of overslaan van afvalstoffen;
- categorie 28.4. onder c onder 2: verwerken van buiten de inrichting afkomstige gevaarlijke afvalstoffen.

Daarnaast betreft het een inrichting waartoe een IPPC-installatie behoort en waarop het Besluit risico's zware ongevallen 2015 van toepassing is.

Gelet op het bovenstaande, alsmede op het bepaalde in hoofdstuk 3 van het Besluit omgevingsrecht (Bor) en de bijlage I bij het Bor zijn wij het bevoegd gezag om de omgevingsvergunning te verlenen.

Procedure en zienswijze (uitgebreid)

Deze beschikking is gelet op artikel 3.15, derde lid, van de Wabo in samenhang met artikel 2.31, eerste lid, onder b, van de Wabo voorbereid met de uitgebreide voorbereidingsprocedure als beschreven in paragraaf 3.3 van de Wabo.

Adviezen

In de Wabo en het Bor worden bestuursorganen vanwege hun specifieke deskundigheid of betrokkenheid aangewezen als adviseur. Gelet op het bepaalde in artikel 2.26 Wabo, alsmede de artikelen 6.1 tot en met 6.5 van het Bor, hebben wij de ontwerpbesluitmaking ambtshalve wijziging ter advies aan de volgende instanties/bestuursorganen gezonden:

- Burgemeester en wethouders van Dordrecht, Postbus 8, 3300 AA Dordrecht;
- Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant, Postbus 90151, 5200 MC 's-Hertogenbosch;
- Dagelijks bestuur van de Veiligheidsregio Zuid-Holland Zuid, Postbus 350, 3300 AL Dordrecht;
- Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT), Risicovolle bedrijven, Handhaving Overheden, Postbus 16191, 2500 BD Den Haag;
- Waterschap Hollandse Delta, Postbus 4103, 2980 GC Ridderkerk;
- Rijkswaterstaat (RWS), Postbus 556, 3000 AN Rotterdam.

Daarnaast hebben wij de volgende personen en instanties/bestuursorganen gevraagd om een reactie:

- Burgemeester en wethouders van Sliedrecht, Postbus 16, 3360 AA Sliedrecht;
- Burgemeester en wethouders van Papendrecht, Postbus 11, 3350 AA Papendrecht;
- MOB, t.a.v. ██████████, Waldeck Pyrmontsingel 18, 6521 BC Nijmegen;
- Stichting Derde Merwedehaven, t.a.v. de heer ██████████, Rivierdijk 677a, 3361 BT Sliedrecht.
- Dienst gezondheid en Jeugd, t.a.v. ██████████, Karel Lotsyweg 40, 3318 AL Dordrecht;
- Oasen drinkwater, Postbus 122, 2800 AC Gouda.
- Dienst gezondheid en Jeugd, t.a.v. ██████████, Karel Lotsyweg 40, 3318 AL Dordrecht;

Terinzagelegging

Van 9 januari 2017 tot en met 20 februari 2017 heeft een ontwerp van de beschikking ter inzage gelegen en is eenieder in de gelegenheid gesteld om zienswijzen naar voren te brengen. Van deze gelegenheid is gebruik gemaakt.

Naar aanleiding hiervan hebben wij de volgende adviezen, zienswijzen en reacties ontvangen.

Adviezen, zienswijzen en reacties

Wij hebben de volgende adviezen, zienswijzen en reacties ontvangen:

- op 13 februari 2017 van het Oasen drinkwater;
- op 16 februari 2017 van Rijkswaterstaat;
- op 17 februari 2017 van het Waterschap Hollandse Delta;
- op 17 februari 2017 van het college van burgemeester en wethouders van Papendrecht;
- op 17 februari 2017 van het college van burgemeester en wethouders van Hendrik-Ido- Ambacht;
- op 20 februari 2017 van het college van burgemeester en wethouders van Dordrecht;
- op 20 februari 2017 van Ploum, Lodder, Princen namens Chemours Netherlands B.V.;
- op 20 februari 2017 van Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant;
- op 21 februari 2017 van het college van burgemeester en wethouders van Zwijndrecht;
- op 22 februari 2017 van het college van burgemeester en wethouders van Sliedrecht;
- op 26 februari 2017 van de Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT);
- op 16 maart 2017 van het college van burgemeester en wethouders van Alblasserdam.

Op 20 februari 2017 hebben wij van Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant een reactie per mail ontvangen, waarin wordt aangegeven dat Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant kennis hebben genomen van de ontwerpbesluitmaking met kenmerk Z-16-314558 aangaande de aanscherping van de emissienormen voor een inrichting aan de Baanhoekweg 22 te Dordrecht en dat de ontwerpbesluitmaking geen aanleiding geeft tot het maken van opmerkingen.

Op 26 januari 2017 hebben wij van de Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT) een reactie per mail ontvangen, waarin wordt aangegeven dat na beoordeling van de ontwerpbeschikking geconstateerd is dat er voor de ILT geen aanleiding is tot het uitbrengen van een zienswijze. Wel heeft de ILT 2 opmerkingen, die hieronder na de samenvatting van de zienswijzen worden weergegeven.

Op 16 maart 2017 hebben wij een reactie ontvangen van het college van burgemeester en wethouders van Alblasterdam, waarin zij kenbaar maken dat zij volledig aansluiten bij de zienswijze van Oasen. De zienswijze is buiten de termijn door ons ontvangen en wordt daarom niet beantwoord. Verder verwijzen wij naar de beantwoording van de zienswijze van Oasen.

De zienswijzen kunnen als volgt worden samengevat.

Oasen drinkwater

Inleiding

In de zienswijze is aangegeven dat Oasen de in de ontwerpbeschikking beschreven aanscherping van de emissienormen voor de (indirecte) lozing van FRD903 als positief ervaart, maar dat de aanscherping niet ver genoeg gaat. Ondanks de aanscherping tot maximaal 2.700 kg/jaar FRD903 in het te lozen afvalwater zal de concentratie van deze stof in het uiteindelijke drinkwater op termijn boven de toepasselijke norm uitkomen, aldus Oasen. Oasen is dan gedwongen aanvullende zuiveringsinstallaties te plaatsen. Oasen pompt (oever)grondwater op dat indirect afkomstig is vanuit de rivieren de Noord, de Nieuwe Maas en de Lek, waarna zuivering plaatsvindt om er drinkwater van te maken. Oasen is derhalve een belanghebbende in de zin van artikel 1:2 Algemene wet bestuursrecht. Uit onderzoek van Oasen in 2016 is geconstateerd dat de stof FRD903 aanwezig is in het (oever)grondwater dat wordt opgepompt ten behoeve van de zuivering tot drinkwater. Na onderzoek is gebleken dat dit afkomstig was van het effluent van de fabrieken van Chemours in Dordrecht.

Voor de toekomst moet worden geborgd dat de lozings situatie van Chemours voldoende wordt beheerst en het effluent van de fabrieken is vergund op een zodanige wijze dat ook de (drink)waterkwaliteit niet in gevaar wordt gebracht en de openbare drinkwatervoorziening veilig is gesteld. De huidige ontwerpbeschikking biedt onvoldoende waarborgen en verplichtingen om (on)bekende stoffen, zoals toentertijd PFOA, thans FRD903, (tijdig) te signaleren en te rapporteren.

Juridische context

In de Drinkwaterwet is vastgelegd (artikel 2) dat bestuursorganen zorg dragen voor de duurzame veiligstelling van de openbare drinkwatervoorziening. Het bestuursorgaan van de provincie Zuid-Holland heeft derhalve een zorgplicht voor de drinkwatervoorziening. De provincie Zuid-Holland is tevens de hoeder van de grondwaterkwaliteit en de lozingen die een relatie hebben met de grondwaterkwaliteit. Bij het verlenen en ook bij onderhavige ambtshalve wijziging van de omgevingsvergunning dient deze zorgplicht te worden nageleefd.

De Kaderrichtlijn Water (hierna: KRW) eist kwaliteitsnormen voor waterlichamen die zijn aangewezen voor de onttrekking van drinkwater, stelt eisen aan het drinkwater en bevat duidelijk en op ondubbelzinnige wijze geformuleerde resultaatsverbintenissen. Op grond van artikel 7 van de KRW is bepaald dat de waterkwaliteit zodanig moet zijn dat hier drinkwater van gemaakt moet kunnen worden:

- 7.1: Het artikel bepaalt o.a. dat waterlichamen moeten worden aangewezen die worden gebruikt voor de onttrekking van water voor menselijke consumptie. Als de onttrokken hoeveelheid boven een bepaalde grens komt, moeten de waterlichamen worden gemonitord.
- 7.2: Het artikel bepaalt dat doelen moeten worden gehaald voor oppervlaktewaterlichamen waaruit drinkwater wordt bereid en dat het eindproduct voldoet aan de vereisten voor drinkwater. Hierbij wordt geen onderscheid gemaakt of het drinkwater is bereid uit oppervlaktewater of uit grondwater.
- 7.3: Het artikel bepaalt dat lidstaten de waterlichamen beschermen om de achteruitgang van de kwaliteit te voorkomen, om uiteindelijk het niveau van zuivering te verlagen.

In de Waterwet zijn de doelstellingen voor de bescherming van de drinkwaterbronnen opgenomen. Onder die doelstellingen valt de vervulling van maatschappelijke functies door watersystemen (vgl. sub c), zijnde de drinkwatervoorziening. Op grond van artikel 6.21 van de Waterwet dient een aanvraag om een omgevingsvergunning geweigerd te worden, indien deze in strijd is met de doelstellingen van artikel 2.1 Waterwet. Het betreft de drie volgende doelstellingen:

- bij het stoppen van de inname van oppervlaktewater als gevolg van het overschrijden van waterkwaliteitsrichtlijnen of -normen, kan (op enig moment) drinkwaterschaarste ontstaan (sub a);
- de chemische en ecologische kwaliteit van het watersysteem is, in samenhang met bestaande drinkwaterzuivering, bepalend voor de kwaliteit van het (drink)water (sub b);
- de drinkwaterfunctie (een van de maatschappelijke functies die een oppervlaktelichaam kan hebben) (sub c).

Volgens voor deze lozing relevante jurisprudentie van de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State (ABRvS 29 januari 2003, ECLI:NL:RVS:2003:AF3544) kan een omgevingsvergunning pas worden verleend als ten tijde van vergunningverlening duidelijk is wat de precieze eigenschappen van een te lozen stof zijn op het milieu. Er moet onderbouwd worden door de provincie dat de stof/ lozing niet in strijd is met de doelstellingen van de Waterwet. Stoffen dienen vooraf getoetst te worden en niet achteraf. Een omgevingsvergunning, dan wel ambtshalve wijziging, kan pas worden verleend als duidelijk is wat de precieze eigenschappen van alle te lozen stoffen op het oppervlaktewater zijn, zodat bepaald kan worden of voldaan kan worden aan de doelstelling van de Waterwet. Bij de ambtshalve wijziging van de omgevingsvergunning, maar ook bij de oorspronkelijke verlening door middel van de revisievergunning, is dit onvoldoende gebeurd. Bovendien volgt niet uit de omgevingsvergunning dat de (drink)waterkwaliteit wordt verzekerd en daarmee de vervulling van de drinkwaterfunctie. Niet is onderzocht in hoeverre de drinkwaterbedrijven de kwaliteitseisen van de Drinkwaterregeling kunnen halen. Derhalve dient de ambtshalve wijziging van de omgevingsvergunning scherper gesteld te worden door de provincie.

De kwaliteitseisen die voortvloeien uit de KRW zijn in het Nederlands recht geïmplementeerd in het Besluit Kwaliteitseisen en Monitoring Water (hierna: BKMW 2009). In bijlage 3 behorende bij het BKMW 2009 zijn de milieukwaliteitseisen opgenomen voor oppervlaktewater bestemd voor de bereiding van drinkwater. De milieukwaliteitseisen die gelden voor de drinkwaterbedrijven zijn opgenomen in bijlage 5 behorende bij de Drinkwaterregeling. Het doel van de KRW is het bepalen van de milieukwaliteitsnormen voor het oppervlaktewater. De kwaliteitsnorm voor 'antropogene stoffen' betreft 0,1 µg/l. Deze waarde is lager dan de getalswaarde bij de signaleringsparameters in de Drinkwaterregeling, om vanuit het voorzorgsbeginsel toenemende concentraties tijdig te signaleren. Voor de hoogte van de signaleringswaarden voor nieuwe, opkomende stoffen wordt hiervan uitgegaan. Deze waarde is gebaseerd op de streefwaarden uit het Europese Rivierenmemorandum (hierna: 'ERM'), die internationaal als referentie voor eenvoudige zuivering worden gebruikt door de drinkwatersector en die ook in algemene zin als voorzorgswaarde wordt gehanteerd voor antropogene stoffen. De waarde van 0,1 µg/l is in de praktijk van de gebiedsdossiers al gehanteerd.

Ook in het Europese recht verankerde beginselen zijn van belang bij de ambtshalve wijziging van een omgevingsvergunning. Het milieubeleid van de Europese Unie berust op het voorzorgsbeginsel en het preventiebeginsel, het beginsel dat milieuaantastingen bij voorrang aan de bron dienen te worden bestreden, en het beginsel dat de vervuiler betaalt. Deze beginselen liggen ten grondslag aan de richtlijn 2000/60/EG van het Europees Parlement en de Raad van 23 oktober 2000 tot vaststelling van een kader voor communautaire maatregelen betreffende het waterbeleid ('KRW').

De provincie Zuid-Holland dient verder toepassing te geven aan het voorzorgsbeginsel. Oasen ziet de lozing als een wezenlijke dreiging, waarbij een optreden zijdens de provincie Zuid-Holland noodzakelijk is. Slechts indien er wetenschappelijk gezien redelijkerwijs geen twijfel bestaat dat er geen schadelijke gevolgen voor het grondwater en het drinkwater zal optreden, wordt geen actie verwacht van de provincie Zuid-Holland. Aangezien deze zekerheid niet is te geven, gaat het desondanks toestaan van een lozing van 2.700 kg/jaar aan FRD903 in tegen het voorzorgsbeginsel.

Het stand still beginsel betekent dat de bestaande milieukwaliteit van een waterlichaam niet (verder) mag verslechteren. Het toestaan van deze lozing leidt tot een verslechtering van de kwaliteit van het grondwaterlichaam waaruit Oasen drinkwater oppompt.

Feitelijk aanwezige bedreiging van de kwaliteit van het door Oasen opgepompte (oever)grondwater

Zoals bekend verondersteld uit de rapporten die de staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu op 14 december 2016 aan de Tweede Kamer heeft aangeboden, is de openbare drinkwatervoorziening kwetsbaar voor de lozing van stoffen zoals PFOA. De GenX technologie maakt gebruik van de stof FRD903 die een vergelijkbare structuur heeft als PFOA. Dit wordt bevestigd door de aan de zienswijzen toegevoegde bijlage 3 en 4.

FRD903 is ook een perfluorverbinding, maar dan met 5-C's in plaats van de 8 van PFOA (C8). Dit maakt de stof nog mobieler dan PFOA. Ook deze stof zal vanuit Chemours via de rioolwaterzuiveringsinstallatie als indirecte lozing in de rivier belanden. Vanuit deze rivier komt de stof middels infiltratie naar onze drinkwaterputten en komt terecht in onze zuivering. Maar, anders dan bij PFOA, zal de koolfiltratie van de zuivering van Oasen hier niets van verwijderen. De concentraties die in de rivier worden gevonden, zullen dus 1 op 1 in het drinkwater terechtkomen. Om het FRD903 te verwijderen is RO-filtratie nodig. Mocht FRD903 boven de norm dreigen uit te komen zal Oasen gedwongen zijn om deze RO-filtratie te plaatsen, om onze klanten van drinkwater te voorzien dat voldoet aan de wettelijke normen.

In het kader van de opdracht 'Evaluatie stoffen die worden gebruikt in de GenX-technologie heeft het Ministerie van Infrastructuur en Milieu, directie Bodem en Water, gevraagd aan het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (hierna: 'RIVM') om een richtwaarde in drinkwater voor de blootstelling voor de bij de GenX-technologie gebruikte stoffen af te leiden. Op 23 november 2016 heeft het RIVM een voorlopige richtwaarde in drinkwater vastgesteld. De voorlopige richtwaarde voor de stof FRD902 die gebruikt wordt bij de GenX-technologie bedraagt 0,15 µg/l bij levenslange blootstelling vastgesteld. De kwalificatie 'voorlopig' is toegekend, omdat de waarde is gebaseerd op een voorlopige Tolerable Daily Intake (TDI). Deze waarde geldt voor de som van de componenten van Gen-X (FRD902, FRD903 en de anionen), zoals die in water worden geanalyseerd.

In het document 'Derivation of a lifetime drinking-water guideline for 2,3,3,3-tetrafluoro-2-(heptafluoropropoxy)propanoic acid (FRD902)' is de afleiding van de richtwaarde beschreven. Een onderbouwd rapport van het RIVM, genaamd 'Evaluation of substances used in the GenX-technology by Chemours, Dordrecht' (Beekman et al., 2016) is als bijlage 6 toegevoegd aan de zienswijze.

FRD903 is nu al aantoonbaar in het opgepompte water en drinkwater van de drinkwaterzuiveringen van Oasen stroomafwaarts van Chemours tot 0,02 µg/l. Uit een snelle berekening van Oasen blijkt dat met de hoeveelheid van 2.700 kg/jaar bij een gemiddelde afvoer van de beneden Merwede een gemiddelde concentratie FRD903 van 0,156 µg/l in de rivier zal geven en daarmee dus de richtwaarde in de rivier wordt overschreden. Oasen zal deze stoffen op termijn ook in haar bronnen aantreffen.

Deze berekening is dan nog gemiddeld en niet worst-case, en houdt er dus geen rekening mee dat:

- FRD903 mogelijk minder verdund en in hogere concentraties in een pluim langs de innamepunten stroomt;
- er ook wel eens lage afvoer is, waardoor de concentratie verhoogt;
- Chemours ook wel eens meer loost dan gemiddeld;
- bovenstrooms van Chemours (in Frankrijk / Duitsland / Nederland soortgelijke fabrieken kunnen komen / reeds aanwezig zijn, die ook lozen (in de bij de zienswijze bijgevoegde bijlage 7, pag. 12 en bijlage 8 wordt dit onderbouwd).

Het kan immers niet zo zijn dat Chemours het alleenrecht heeft om de volledige ruimte tot aan de drinkwater-richtwaarde in het Rijnstroomgebied op te vullen.

Inmiddels zijn, behalve in het opgepompte water en het drinkwater zelf, in het oppervlaktewater benedenstrooms van Chemours bij Ridderkerk en Kinderdijk in december 2016 concentraties gemeten tussen de 0,113 en 0,228 µg/l, hetgeen in dezelfde orde van grootte ligt als de berekende concentratie (bijlage 9 en bijlage 10 bij de zienswijze).

Conclusie

1. Er is onvoldoende invulling gegeven aan de artikelen 2.31, eerste lid, onder b en 2.31, tweede lid, onder b, van de Wabo, ten behoeve van de reductie van de stoffen FRD903 en E1.
2. Het is onvoldoende duidelijk op welke wijze rekening is gehouden met het veiligstellen van de drinkwatervoorziening door middel van het voorschrijven van BBT en zo nodig opleggen van strengere normen om de kwaliteit van het door Oasen opgepompte water te beschermen, waarbij toetsing aan de drinkwaterfunctie uitgevoerd dient te worden voor alle stoffen die voor de drinkwaterproductie relevant zijn en dient in ieder geval getoetst te worden aan de kwaliteitsnormen van het BKMW 2009, de Drinkwaterregeling en de richtwaarde van het RIVM voor FRD903. Oasen meent ook dat bij het bepalen van een lozingsnorm rekening gehouden dient te worden met de reeds bestaande belasting van het oppervlaktewater door bovenstroomse lozingen.
3. Bij het bepalen van een lozingsnorm dienen ook de Best Beschikbare Technieken (BBT) kenbaar te worden betrokken. De Algemene BeoordelingsMethodiek 2016 en het Handboek Immissietoets spelen een belangrijke rol binnen het algemene waterkwaliteitsbeleid als het gaat om lozingen. Chemours maakt al gebruik van deze technieken bij de zuivering van een deel van het afvalwater. Door de combinatie van ultrafiltratie, nanofiltratie, reverse osmosis en actief kool lukt het Chemours de lozing van deze stof in de hoog geconcentreerde afvalwaterstroom te verwijderen. Verdere verwijdering van 'GenX' is voor Chemours slechts een financieel vraagstuk, aangezien het op technisch gebied al mogelijk en voorhanden is.
4. Ter bescherming van de (drink)waterkwaliteit dienen ook betere bemonsteringsfrequenties en analysemethoden en -frequenties voorgeschreven te worden, die ook beschikbaar zijn. Oasen stelt in ieder geval voor om voorschriften op te nemen inzake het tijdig alarmeren in geval van ongewone voorvallen, het beschikbaar komen van nieuwe meetmethoden met voldoende meetbereik en toename van de bemonsterings- en analysefrequentie.
5. Het vastleggen van de bestaande lozingsituatie in de ontwerpbeschikking omvat verder onvoldoende gegevens, maar is wel de eerste stap. Deze stap moet echter een volledig overzicht van de te lozen parameters opleveren, inclusief bijbehorende gegevens van de gedefinieerde hoofd- en deelstromen. Met andere woorden, al deze parameters zijn het uitgangspunt voor de op te leggen lozingseisen en deze zouden in beginsel genormeerd moeten worden. Oasen verzoekt echter wel per ommegaande een lagere voorzorgsgrens, zodat Chemours niet op basis van de oude hogere vergunning alsnog blijft lozen. Vervolgens kunnen onderzoeken zorgen voor nadere eisen voor Chemours.
6. Op basis van het voorgaande kan volgens Oasen deze ontwerpbeschikking niet in stand blijven. Oasen verzoekt daarom om bij de vaststelling van de lozingsnorm bij de definitieve beschikking expliciet de risico's voor de achterliggende drinkwatervoorziening mee te nemen en aan te sturen op een zo gering mogelijke lozing, rekening houdend dat er meerdere soortgelijke fabrieken in het Rijnstroomgebied gevestigd kunnen zijn, of kunnen komen, zodat Oasen geen extra zuiveringsinstallaties hoeft te bouwen om de geloosde stoffen, waarvan de GenX technologie gebruik maakt, er weer uit te halen. Tevens dringt Oasen er op aan om Rijkswaterstaat als adviseur bij de vergunningverlening te betrekken. Anders dan de Omgevingsdienst en het Waterschap heeft Rijkswaterstaat de instrumenten om de effecten van deze indirecte lozingen op rijkswater c.q. de rivier voor de drinkwatervoorziening goed te kwantificeren.

Rijkswaterstaat

7. Advies 1 (op korte termijn)

Rijkswaterstaat (RWS) adviseert om de lozingsvracht voor FRD stoffen zoals opgenomen in de ontwerpbeschikking te verlagen van 2.700 naar 2.035 kg/jaar. Door de vracht aan te passen wordt rekening gehouden met het feit dat het hier om een indirecte lozing gaat van industrieel afvalwater op rijkswater met grote risico's voor de openbare drinkwatervoorziening.

Onderbouwing

In opdracht van het Ministerie van Infrastructuur en Milieu (IenM) heeft het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) ten behoeve van de risicoduiding een 'voorlopige' richtwaarde van 0,15 µg/l voor de stof FRD in drinkwater afgeleid. Deze waarde geldt voor de som van FRD stoffen in het water in de vorm van FRD-anion (CF₃-CF₂-CF₂-O-CF-COO).

De stof FRD is reeds aangetroffen in het drinkwater, in een concentratie van 0,02 µg/l. Wanneer geen actie wordt ondernomen is de verwachting dat de concentratie in het drinkwater op termijn zal toenemen tot de concentratie in het oppervlaktewater.

Rijkswaterstaat heeft berekeningen uitgevoerd, waaruit blijkt dat de kwaliteit van het drinkwater, geproduceerd door Oasen, in het geding is. De berekeningen wijzen uit dat de voorgenomen lozing van 2.700 kg/jaar op den duur zal leiden tot een overschrijding van de richtwaarde van 0,15 µg/l voor de stof FRD in het drinkwater ter hoogte van de meest nabijgelegen oeverinfiltratiepunten.

Bijkomend aspect hierbij is dat de stof FRD terecht komt in een relatief "traag" bodem-watersysteem. Hierdoor zullen effecten van een te hoge lozingsvracht gedurende meerdere jaren leiden tot verhoogde concentraties in het drinkwater en daarmee de winning van drinkwater lang nadelig beïnvloeden. Het bijsturen hiervan is dan niet meer mogelijk.

Om te waarborgen dat de gemiddelde waterkwaliteit de richtwaarde van 0,15 µg/l FRD niet overschrijdt mag de lozingsnorm niet meer bedragen dan 2.035 kg/jaar. Om die reden wordt geadviseerd door RWS de lozingsvracht te verlagen van 2.700 naar 2.035 kg/jaar. Voor de berekeningen wordt verwezen naar de bijlage bij het advies.

8. *Advies 2 (voor de langere termijn)*

RWS adviseert om, naast verlaging van de lozingsvracht ook eisen te stellen aan verandering van processen en inzet op nieuwe technologie. Dit met het doel om de uitfasering van de stof FRD zo spoedig mogelijk in gang te zetten.

De stof PFOA is schadelijker gebleken dan voorheen is aangenomen. Omdat over FRD nog weinig bekend is, net als over PFOA in het verleden, raadt RWS aan om de emissie van deze stof naar water te beperken tot het laagst haalbare niveau (20 kg/jaar). Dit voorkomt eenzelfde traject als met PFOA.

Onderbouwing

FRD is een van de chemische componenten die bij de zogenaamde GenX-technologie hoort en in het oppervlaktewater terecht komt. De GenX-technologie is een nieuw proces dat wordt toegepast binnen het productieproces bij Chemours ter vervanging van Perfluorooctaanzuur (PFOA). PFOA is in 2013 uitgefaseerd omdat het de eigenschappen heeft van een Zeer Zorgwekkende Stof (ZZS). FRD heeft eigenschappen die vergelijkbaar zijn met die van PFOA.

Voor FRD stof geldt dat dit formeel een opkomende stof¹ is waarover zeer weinig bekend is. Op basis van de op dit moment beschikbare informatie kan het RIVM niet uitsluiten dat FRD voldoet aan de criteria voor ZZS. Doel van het overheidsbeleid is om ZZS zoveel mogelijk uit de leefomgeving te weren.

Dit betekent een bronaanpak als eerste stap om het lozen van FRD terug te brengen. Tweede stap is het uitfaseren van het gebruik van FRD stof. Indien dit niet mogelijk is, zal een minimalisatieverplichting zoveel als redelijkerwijs mogelijk voorkomen dat FRD stof in de leefomgeving terecht komt.

Los van de minimalisatieverplichting moet Chemours voldoen aan de overige wet- en regelgeving en aan de Beste Beschikbare Technieken (BBT).

Een immissietoets wordt uitgevoerd om de gewenste waterkwaliteit te bereiken en mogelijk verdergaande maatregelen te nemen. De immissietoets richt zich op de beoordeling van de gevolgen van een specifieke restlozing op de waterkwaliteit na toepassing van de BBT.

---

¹ Opkomende stoffen zijn stoffen in watermatrices waarvan de schadelijkheid nog niet is vastgesteld en waarvan het vermoeden bestaat dat ze wel schadelijk kunnen zijn voor de mens of het ecosysteem. Ze zijn in het waterkwaliteitsbeleid nog niet als zodanig onderkend.

De immissietoets draagt bij aan het verkrijgen van inzicht in het aandeel van een individuele lozing in de totale concentratie van een stof in de mengzone, in het betreffende waterlichaam en benedenstreams.

Om aan de immissietoets te voldoen mag de lozing van FRD stof door Chemours niet meer bedragen dan 20 kg/jaar. Hierbij is RWS uitgegaan van een drinkwaterkwaliteitsnorm van 0,15 µg/l, zoals in advies 1 (voorgaande punt 7) beschreven.

9. *Uitfaseringstermijn*

Het zoeken naar een betrouwbaar, geschikt alternatief dient zo spoedig mogelijk in gang te worden gezet, maar vergt wel tijd. RWS is van mening dat de vergunninghouder een termijn gegund kan worden voor het vinden van een alternatief. Deze termijn is afhankelijk van:

- De resultaten van het onderzoek met betrekking tot ZZS status over de FRD stof; en/of
- Het concentratieverloop van de FRD stof in het oppervlaktewater, dat wordt gebruikt voor de bereiding van drinkwater, met een lozingsvracht van 2.035 kg/jaar zoals opgenomen in advies 1. Deze berekeningen worden binnenkort uitgevoerd door Oasen.

Waterschap Hollandse Delta

10. *Advies afvalwatersituatie*

Als gevolg van de voorgestelde reductie van de lozing wordt de doelmatige werking van de rioolwaterzuiveringsinstallatie (RWZI) niet belemmerd.

Vanuit de verantwoordelijkheid van de kwaliteit van het ontvangende oppervlaktewater en de relatie met de openbare drinkwatervoorziening is door Rijkswaterstaat per brief, zaaknummer RWSZ2016-00019929 en kenmerk RWS- 2017/6597 d.d. 15 februari 2017, een advies verstrekt aan het waterschap, aangezien het waterschap door middel van de RWZI directe ontvanger is van het afvalwater vanuit Chemours. Deze brief is als bijlage toegevoegd.

Ten behoeve van de gewenste waterkwaliteit en de openbare drinkwatervoorziening adviseert het waterschap om het advies van Rijkswaterstaat over te nemen in de omgevingsvergunning. Het waterschap geeft aan dat het advies, gelet op artikel 2.26, tweede lid Wabo, als bindend voor het bevoegd gezag moet worden beschouwd.

Ploum, Lodder, Princen namens Chemours Netherlands B.V

Feiten en achtergrondinformatie

11. In de zienswijze wordt eerst een aantal feiten en achtergrondinformatie gepresenteerd.

Zoals bekend bij GS, is Chemours op dit moment bezig om een aanvraag voor een revisievergunning in te dienen teneinde te verzekeren dat de vergunde situatie - overeenkomstig de wettelijke uitgangspunten - het meest actueel is.

Desalniettemin heeft Chemours vooruitlopend op de nieuwe revisievergunning op 8 december 2016 een wijziging van voorschrift D2 van de revisievergunning aangevraagd, bestaande uit een (aanzienlijke) emissiereductie voor de luchtmissies van FRD903 en E1 ('aanvraag'). Aanleiding hiervoor was het feit dat Chemours bereid was zich alvast te committeren aan een aanzienlijke emissiereductie, hetgeen ook reeds was aangekondigd bij GS. De huidige en aangevraagde emissie-eisen, voor zover relevant, luiden als volgt:

Teflon PTFE-fabriek	Huidig (kg/jr.)	Aangevraagd (kg/jr.)
FRD 903	600	480
E1	750	500

Teflon FEP-fabriek	Huidig (kg/jr.)	Aangevraagd (kg/jr.)
E1	450	100

Bij brief van 13 december 2016 (kenmerk D-16-1640467) heeft GS de ontvangst van de aanvraag bevestigd en Chemours verzocht om de aanvraag binnen 10 dagen aan te vullen ('verzoek aanvullende informatie').

Op 22 december 2016 heeft Chemours (tijdig) de gevraagde informatie aangeleverd ('aanvulling'). Daarnaast heeft Chemours, in het kader van de verbetering van haar milieuprestaties, verzocht:

- i de concentratie-eis voor de indirecte lozing van FRD903 te vervangen door een jaarvracht van 3.600 kg, hetgeen een reductie van 56,25 procent inhoudt (uitgaande van een jaarvracht van 6.400 kg), en;
- ii. het verbranden van supernate in de Thermal Converter te laten vervallen (voorschrift D12).

Waar nodig ter verduidelijking en om niet onnodig tijd te verliezen, heeft Chemours verzocht om een (voor)overleg begin januari 2017.

Na de aanvulling heeft GS de ontwerpbesikking voor de ambtshalve wijziging gepubliceerd (9 januari 2017).

Op 20 januari 2017, dus na de ontwerpbesikking, heeft GS het voornemen kenbaar gemaakt om de beslistermijn te verlengen voor het beslissen op de aanvraag. Met verbazing heeft Chemours kennis genomen van dit voornemen, nu GS kennelijk reeds over voldoende informatie beschikt voor de ontwerpbesikking, waarin dezelfde emissie-eisen worden gewijzigd als aangevraagd door Chemours. Er is dan ook geen enkele rechtvaardiging om niet op de aanvraag te beslissen en er is dus juist alle reden om ruimschoots binnen de beslistermijn te beslissen op de aanvraag. Gelet op het voorgaande heeft Chemours op 27 januari 2017 een zienswijze kenbaar gemaakt, gericht tegen het voornemen.

Deze zienswijze is voor GS geen aanleiding geweest om af te zien van het verlengen van de beslistermijn. Wel is tot de conclusie gekomen dat de reguliere voorbereidingsprocedure van toepassing is, waardoor Chemours uiterlijk op 20 maart 2017 een beslissing op haar aanvraag zal moeten ontvangen.

Zoals uit het voorgaande volgt, wordt Chemours geconfronteerd met een ingrijpende ambtshalve aanpassing van de revisievergunning, zonder dat GS heeft beslist op de aanvraag en waarvan de beslistermijn zelfs is verlengd.

In de ontwerpbesikking is geen enkele verwijzing opgenomen naar de aanvraag (en de aanvulling daarop) die is ingediend. Tegelijkertijd wordt met deze ontwerpbesikking de aanvraag van Chemours (impliciet) afgewezen, nu GS meent dat strengere emissie-eisen dan in de aanvraag opgenomen, dienen te worden voorgeschreven.

Als gevolg van het bovenstaande lopen op dit moment twee procedures naast elkaar ten aanzien van de lucht- en water-emissies van FRD903 en E1, waarbij GS, ondanks de door Chemours onverplicht aangevraagde reductie van deze emissies, voornemens is de emissies nog verder te reduceren.

Bovendien wordt het proces voor de nieuwe revisievergunning door deze werkwijze vertraagd. Om zo snel mogelijk een gedegen aanvraag voor een revisievergunning op te stellen, is het van belang dat Chemours hiertoe de ruimte krijgt. Met ambtshalve wijzigingen zoals de onderhavige, wordt dit proces bemoeilijkt.

Daarnaast is het ambtshalve wijzigen en aanscherpen van een omgevingsvergunning een ingrijpende bevoegdheid. Deze bevoegdheid is in de Wabo in artikel 2.31 en in de jurisprudentie van de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State ('ABRvS') aan rechtswaarborgen gebonden. Zoals uit deze zienswijze zal volgen, wordt niet voldaan aan deze rechtswaarborgen.

Om deze redenen meent Chemours zienswijzen te moeten indienen tegen de ontwerpbesikking.

Hierna zal eerst worden vastgesteld waarom GS in het geheel geen bevoegdheid heeft voor de voorgestelde ambtshalve wijziging van de revisievergunning (hoofdstuk 2). Voor zover in rechte komt vast te staan dat GS een dergelijke bevoegdheid wel heeft, worden de bezwaren van Chemours kenbaar gemaakt die zich richten tot de specifieke vergunningvoorschriften van de ontwerpbeschikking (hoofdstuk 3).

Geen bevoegdheid voor de ambtshalve wijziging

12. Naar de mening van Chemours heeft GS geen bevoegdheid voor de ambtshalve wijziging, omdat:
- i. artikel 2.31 Wabo geen bevoegdheid geeft tot het intrekken van de omgevingsvergunning;
  - ii. de grondslag van de aanvraag wordt verlaten, en;
  - iii. GS handelt in strijd met diverse algemene beginselen van behoorlijk bestuur.
- Dit wordt door Chemours als volgt toegelicht.

(i) Gedeeltelijk intrekken revisievergunning

De ontwerpbeschikking is genomen op grond van artikel 2.31, lid 2, onder b, van de Wabo. Dit artikel luidt als volgt:

'2 Het bevoegd gezag kan voorschriften van een omgevingsvergunning wijzigen voor zover deze betrekking hebben op:

(...)

b. een activiteit als bedoeld in artikel 2.1, eerste lid, onder e, voor zover dit in het belang van de bescherming van het milieu is;'

GS heeft op grond van dit artikel slechts de bevoegdheid om de voorschriften van een omgevingsvergunning te wijzigen in het belang van de bescherming van het milieu.

De door Chemours in de aanvraag verzochte emissie-eisen (jaarvrachten), zijn berekend op basis van de vergunde maximale productiecapaciteit van de FEP- fabriek en de PFTE-fabriek.

Het in voorschrift 1.1.1 en 2.1.1 van de ontwerpbeschikking voorschrijven van lagere emissiegrenswaarden/jaarvrachten dan aangevraagd, komt neer op het gedeeltelijk intrekken van de vigerende revisievergunning voor zover deze ziet op de PFTE- en FEP-fabriek. Daar is geen juridische basis voor in artikel 2.31 van de Wabo.

Voor de volledigheid merkt Chemours op dat ook anderszins geen juridische basis bestaat voor het gedeeltelijk intrekken van de revisievergunning. Chemours heeft niet verzocht om intrekking van de vigerende revisievergunning voor de PFTE- en FEP-fabriek ex artikel 2.33, lid 2, onder b, van de Wabo. Ingevolge dit artikel kan het bevoegd gezag geheel of gedeeltelijk de omgevingsvergunning intrekken voor zover de vergunninghouder daarom heeft verzocht.

(ii) Het (onterecht) verlaten van de grondslag van de aanvraag

Daarnaast wordt met het voorschrijven van de lagere emissie-grenswaarden de grondslag van zowel de aanvraag voor de revisievergunning als de nog in behandeling zijnde aanvraag verlaten.

Volgens vaste jurisprudentie van de ABRvS is het niet toegestaan om zowel bij een beschikking op aanvraag als een ambtshalve wijziging de grondslag van de aanvraag te verlaten. Dat betekent dat het bevoegd gezag moet beslissen op de aanvraag zoals deze is ingediend (ABRvS 8 mei 2013, ECLI:NL:RVS:2013:BZ9752).

Met de in de ontwerpbeschikking voorgeschreven emissie-eisen wordt de aanvraag van de revisievergunning verlaten nu Chemours niet meer volwaardig kan functioneren. Een deel van de vergunde activiteiten wordt ten slotte ingetrokken, zie voor een toelichting de randnummers 2.5 en 2.6 van deze zienswijze.

GS verlaat derhalve de grondslag van de aanvraag (nu deze aanscherping en intrekking niet is aangevraagd), hetgeen niet is toegestaan.

(iii) Strijd met de Algemene beginselen van behoorlijk bestuur

Tot slot meent Chemours dat het publiceren van de ontwerpbeschikking, zonder te verwijzen naar het feit dat Chemours reeds een aanvraag heeft ingediend ter verlaging van de betreffende emissies, in combinatie met de verlenging van de beslistermijn, op gespannen voet staat met het fairplay- en zorgvuldigheidsbeginsel. Op deze wijze wordt GS bevoordeeld in de ambtshalve procedure, door de procedure die Chemours is gestart te vertragen. Bovendien wordt een rechtsonzekere situatie gecreëerd, nu twee afzonderlijke procedures ten aanzien van dezelfde emissies naast elkaar worden gevolgd.

Voorts is het belang van Chemours in het geheel niet betrokken bij de vaststelling van de ontwerpbeschikking.

Eindconclusie bevoegdheid

Gelet op het voorgaande komt Chemours tot de conclusies dat GS geen bevoegdheid heeft voor het ambtshalve wijzigen van de betreffende vergunningvoorschriften. Daarnaast heeft Chemours nog de volgende (specifieke) bezwaren tegen de vergunningvoorschriften.

Bestreden vergunningvoorschriften

Naar de mening van Chemours zijn de voorschriften niet naleefbaar.

13. In het kader van het te nemen besluit ligt het op de weg van GS om te onderzoeken welke naleefbare voorschriften aan de vergunning dienen te worden verbonden (ABRvS 29 augustus 2012, ECLI:NL:RVS:2012:BX5932). Zoals reeds eerder toegelicht zijn bij de vergunde maximale productiecapaciteit de emissie-eisen (jaarvrachten) zoals opgenomen in de voorschriften 1.1.1 en 1.1.2 niet haalbaar.
14. Daarnaast zijn zowel in voorschrift 1.1.2 (indirecte lozing) als in voorschrift 2.1.2 (luchtemissies) onderzoekverplichtingen opgenomen naar het reduceren van de betreffende emissies. Uiterlijk 1 juli 2017 dient Chemours een rapportage aangaande het onderzoek in te leveren bij GS. Zoals nog zal blijken meent Chemours dat deze onderzoeksverplichtingen niet aan de omgevingsvergunning kunnen worden verbonden. Voor zover in rechte zou komen vast te staan dat dergelijke onderzoeksverplichtingen toch kunnen worden opgenomen, dan is een termijn van enkele maanden te kort om het gevraagde onderzoek en de rapportage daarvan tijdig uit te voeren. Chemours licht dit als volgt toe. Het onderzoek naar de reductie- en uitfaseringsmogelijkheden (inclusief termijnen) van de GenX-technologie, zoals bijvoorbeeld het zogeheten Orchid project, is een complex proces. Het is voor Chemours, en daarmee ook voor GS, nog niet mogelijk om in te schatten hoe lang dit proces gaat duren, maar duidelijk is dat 1 juli 2017 niet haalbaar is. Minimaal vereist is: het uitvoeren van studies, het testen van de verschillende recepten in de fabriek op de verschillende productielijnen en het kwalificeren van deze verschillende producten in de diverse kritische toepassingen. Parallel wordt ook gekeken naar een aanvullende waterzuiveringstechnologie ter verdere reductie van GenX- emissies (FRD903). Hiervoor zal naast het uitvoeren van studies ook testen noodzakelijk zijn, inclusief bijbehorende vergunningen wanneer de testen laboratoriumschaal gaan ontstijgen. Voorts verwacht Chemours minimaal 6 maanden nodig te hebben voor het verrichten van een kosteneffectiviteitsstudie na de inwerkingtreding van de definitieve omgevingsvergunning (ambtshalve wijziging).
Derhalve zijn de voorschriften van de ontwerpbeschikking niet naleefbaar. Dit terwijl GS de plicht heeft om, als er al een bevoegdheid is om voorschriften aan een omgevingsvergunning te verbinden, per voorschrift te onderzoeken of het voorschrift naleefbaar is. Dit geldt temeer nu het een ambtshalve wijziging van de revisievergunning betreft. Dit betekent dat de ontwerpbeschikking in strijd is met artikel 3:2 van de Algemene wet bestuursrecht niet zorgvuldig is voorbereid en op een ontoereikende motivering berust.

Naar de mening van Chemours is GS niet bevoegd om onderzoeksverplichtingen aan de vergunning te verbinden.

15. Chemours stelt zich op het standpunt dat de onderzoeksverplichtingen zoals neergelegd in de voorschriften 1.1.2 en 2.1.2 niet via artikel 2.31 lid 2 sub b van Wabo kunnen worden verbonden aan de revisievergunning. Zoals reeds eerder aangegeven volgt uit de tekst van artikel 2.31 lid 2 sub b van de Wabo, dat het bevoegd gezag de voorschriften van een omgevingsvergunning kan wijzigen in het belang van de bescherming van het milieu. Met het verbinden van de voorschriften 1.1.2 en 2.1.2 vindt geen wijziging plaats, maar worden aanvullende voorschriften aan de revisievergunning verbonden. Daar is geen juridische basis voor in artikel 2.31 van de Wabo.
16. Daarnaast heeft GS naar de mening anderszins ook geen bevoegdheid om de onderzoeksverplichting ambtshalve aan de revisievergunning te verbinden. Chemours vraagt zich dan ook af waar GS deze bevoegdheid op baseert.
Een ambtshalve wijziging, zoals de onderhavige emissiereductie, dient namelijk eerst uitgebreid te worden onderzocht door het bevoegd gezag. In plaats daarvan heeft GS, zonder het benodigde onderzoek te verrichten (bijvoorbeeld naar de naleefbaar- en noodzakelijkheid), de emissies beperkt en daarnaast onderzoeksverplichtingen voorgeschreven. Op basis van deze onderzoeksverplichtingen dient Chemours binnen een zeer korte termijn uitgebreid onderzoek te verrichten naar een verdere emissiereductie en mogelijke uitfasering van de GenX-technologie. Hiermee wordt een taak van GS overgedragen aan Chemours, hetgeen niet de bedoeling kan zijn.

Naar de mening van Chemours zijn de onderzoeksverplichtingen rechtsonzeker en onnodig bezwarend.

17. Daarnaast zijn de onderzoeksverplichtingen niet geheel duidelijk voor Chemours. Zo zien de onderzoeksverplichtingen op de 'Teflon fabrieken'. Voor Chemours is het niet duidelijk of hiermee de FEP- en de PTFE-fabriek worden bedoeld?
Derhalve meent Chemours dat een verduidelijking op zijn plaats is, dan wel onderscheid dient te worden gemaakt conform deze interpretatie hetgeen in het kader van het rechtszekerheidsbeginsel en de handhaafbaarheid onmisbaar is.
18. Ten slotte heeft Chemours over voorschrift 2.1.2 van de ontwerpbeschikking nog het volgende op te merken. Ingevolge vergunningvoorschrift 1.1.4 van de veranderingsvergunning voor de Viton fabriek van 6 juni 2016 (kenmerk D-161575554) dient Chemours voor 1 oktober 2017 een onderzoeksplan aan te leveren ten behoeve van de reductie van VOS-emissies van de gehele inrichting. In dit onderzoeksplan dienen de luchtemissies van FRD903 en E1 ook meegenomen te worden. Derhalve is er al een onderzoeksverplichting opgenomen ten aanzien van deze emissies. Om die reden is de onderzoeksverplichting van voorschrift 2.1.2 van de ontwerpbeschikking onnodig bezwarend. Doordat deze onderzoeksverplichtingen overlappen wordt eveneens een rechtsonzekere situatie gecreëerd; er gelden andere termijnen en zoals hierna nog zal blijken komen de onderzoeksverplichtingen niet geheel overeen.
Bovendien is GS, anders dan een aantal maanden geleden, kennelijk van mening dat niet alleen een onderzoeksplan voor het onderzoek naar de reductiemogelijkheden van FRD903 en E1 moet worden aangeleverd, maar dat het onderzoek hiernaar daadwerkelijk moet zijn afgerond en gerapporteerd aan GS. Ook moeten eventuele uitfaseringsmogelijkheden worden onderzocht. Dit uitgebreidere onderzoek dient binnen een kortere termijn uitgevoerd te worden.
Het is voor Chemours onbegrijpelijk dat GS een meer bezwarende onderzoeks- verplichting voorschrijft met een kortere termijn. Dit geldt temeer nu Chemours onverplicht een aanzienlijke reductie van de betreffende emissies heeft aangevraagd. Daarnaast is de noodzaak van deze nieuwe onderzoeksverplichting niet aangetoond. Derhalve kan voorschrift 2.1.2 niet aan de definitieve beschikking worden verbonden.

Aanvullende reactie Chemours

Gelet op enerzijds de adviezen van RWS, het Waterschap Hollandse Delta, alsmede Oasen, waarin geadviseerd wordt om voor wat betreft de lozing een strengere norm op te nemen dan in het ontwerpbesluit en anderzijds ons voornemen om bij deze adviezen aan te sluiten, in die zin dat het besluit in overeenstemming met deze adviezen wordt aangepast ten opzichte van het ontwerp, hebben wij Chemours op 6 maart 2017 de gelegenheid geboden om uiterlijk 17 maart 2017 te reageren op deze adviezen en het voornemen om overeenkomstig deze adviezen te besluiten. Op 17 maart 2017 hebben wij per e-mail een reactie van Chemours ontvangen. De reactie kan als volgt worden samengevat.

Het RIVM heeft een voorlopige richtwaarde in drinkwater, voor de stof FRD902 bepaald van 0,15 microgram/L bij levenslange blootstelling. De kwalificatie "voorlopig" is toegekend omdat de waarde is gebaseerd op een voorlopige Tolerable Daily Intake. Chemours stelt voorop dat zij continue een beperking van de impact van haar bedrijfsvoering op het milieu nastreeft. Echter, dit betekent niet dat Chemours daarbij niet ook de continuïteit van haar bedrijfsvoering en de werkgelegenheid voor haar mensen moet veronachtzamen. Vanwege de media-aandacht ligt de bedrijfsvoering van Chemours onder het vergrootglas en dat heeft Chemours te accepteren. Daarbij dient echter nog wel een 'fair balance' worden gehandhaafd en daar is Chemours in deze ook naar op zoek.

De adviezen en zienswijzen komen er op neer dat - in afwijking van de aanvraag bij de revisievergunning en dus met aanzienlijke beperking van de vergunde productieomvang² - een zeer scherpe indirecte lozingseis per direct moet gaan gelden. Voor Chemours staat nog niet vast dat deze lozingseis op dit moment strikt noodzakelijk is. De tijd is te kort gebleken om de uitgevoerde berekeningen te beoordelen en daarnaast worden er kennelijk door Oasen op dit moment nog berekeningen uitgevoerd. Ook beschikt Chemours nog niet over de definitieve vaststelling van de richtwaarde door het RIVM.

19. Chemours meent dat het verder aanscherpen van de lozingsvracht, dan de lozingsvracht die in haar eigen aanvraag van 9 december 2016 is voorgesteld, onder de huidige omstandigheden prematuur is. Chemours begrijpt uiteraard dat de voorlopige richtwaarde van het RIVM tot actie noopt. Om die reden stelt Chemours voor om, voor de korte en waar mogelijk de lange(re) termijn, in afstemming met alle betrokken partijen, het RIVM of enig ander onafhankelijk (wetenschappelijk) onderzoeksinstituut, te laten onderzoeken/berekenen, gelet op de definitieve richtwaarde, de innamepunten en andere relevante aspecten, welke lozingsnorm kan worden vergund, opdat de voorlopige richtwaarde niet wordt overschreden. Chemours zal zich committeren aan de lozingsnorm die nodig is om de drinkwaterbelangen op de korte en de lange termijn te borgen, wat neerkomt op een lozingsnorm die de (definitieve) richtwaarde van het RIVM, maar ook de uiteindelijke kwaliteitseis (waar de richtwaarde op vooruitloopt) respecteert.
20. In het advies van MOB van 23 januari 2017 worden twee vragen gesteld (met betrekking tot vrijmaakemissies en betrouwbaarheid van metingen), waar Chemours als volgt op reageert.
  - a. *Vrijmaakemissies*
Bevestiging wordt gevraagd dat de nieuwe vrachten inclusief vrijmaakemissies zijn bedoeld. Chemours geeft aan dat zij ervan uitgaat dat de voorgeschreven norm zo moet worden geïnterpreteerd.
  - b. *Betrouwbare meting*
Chemours geeft aan dat de gerealiseerde vrachten worden berekend op basis van een éénmalige meting, zoals ook in de NeR was bepaald en ook in overeenstemming is met de vigerende vergunningen. In het algemeen kan gezegd worden dat de betrouwbaarheid van het vaststellen van de emissies toeneemt als er meerdere metingen plaatsvinden. Chemours is bereid in overleg met OZHZ ter voorbereiding van de toegezegde aanvraag revisievergunning een meetprotocol op te stellen dat leidt tot een nog hogere mate van betrouwbaarheid.
21. In de zienswijzen van het Waterschap Hollandse Delta wordt gesuggereerd dat het advies van RWS bindend is als bedoeld in artikel 2.26 Wabo.

---

² Zoals in het advies van MOB van 23 januari 2017 wordt onderkend.

22. Daarvan is overeenkomstig lid 2 onder b Wabo sprake wanneer de bij een algemene maatregel van bestuur als bedoeld in artikel 5.1 van de Wet milieubeheer ter uitvoering van een EU-richtlijn of een EU-verordening gestelde milieukwaliteitseisen voor oppervlaktewaterlichamen zouden worden overschreden. Chemours heeft in de zienswijzen en het bestreden besluit niet aangetroffen een verwijzing naar een kwaliteitseis genoemd in een AMvB als bedoeld in artikel 5.1 Wm. Chemours vraagt zich om die reden af, welke kwaliteitseis wordt bedoeld, zodat door Chemours kan geverifieerd of daadwerkelijk sprake is van een 'bindend' advies.

College van burgemeester en wethouders van Dordrecht, Sliedrecht en Papendrecht

De gemeenten Dordrecht, Sliedrecht en Papendrecht geven in hun zienswijze aan dat zij de inzet om de uitstoot van schadelijke stoffen naar lucht en water bij Chemours en DuPont te verlagen steunen. Gezamenlijk hebben zij de ontwerpbeslissing en de stukken die Chemours heeft ingediend behorende bij aanvraag voor wijziging van de vergunning laten beoordelen door MOB. Het advies van MOB van 27 januari 2017 is bijgevoegd. Dordrecht, Sliedrecht en Papendrecht nemen de conclusies en aanbevelingen uit dit advies over.

23. Uit de stukken blijkt dat de aangescherpte emissienormen net boven de gerealiseerde emissies van de jaren 2013/2016 blijven hetgeen naar de visie van MOB een juist uitgangspunt is gezien de onzekerheden met betrekking tot de toxiciteit van FRD903 en E1. Chemours zal hierdoor niet de maximaal vergunde productie kunnen draaien tenzij het bedrijf de emissies per ton verder reduceert. Vooruitlopend op de vergunningprocedures in relatie tot de splitsing tussen DuPont en Chemours is dit een goede ontwikkeling. De onderzoeksverplichting past ook goed in deze ontwikkeling.

Aanbevelingen

24. Uit de formulering van voorschrift 2.1.1 lijkt te kunnen worden opgemaakt dat de nieuwe vrachten inclusief vrijmaakemissies zijn bedoeld. Verzocht wordt om dit te bevestigen.
25. Uit de stukken blijkt dat de gerealiseerde vrachten door Chemours worden berekend op basis van een emissiefactor, die gebaseerd is op een éénmalige meting. MOB acht dat te beperkt omdat de onzekerheid in de gerapporteerde vracht onnodig hoog is. Geadviseerd wordt om hiervoor aanvullend een voorschrift op te nemen dat leidt tot een emissieberekening met een hogere mate van betrouwbaarheid.

College van burgemeester en wethouders van Hendrik-Ido-Ambacht

26. De gemeente Hendrik-Ido-Ambacht sluit zich aan bij de door de Oasen N.V. gestelde conclusies en ondersteunen hun zienswijze volledig.
27. De inrichting van Chemours aan de Baanhoekweg 22 te Dordrecht betreft een inrichting voor de productie van synthetische organische polymeren. Ondanks dat met het vastleggen van een jaarvracht van 2.700 kg/jaar de lozing van 'FRD903' wordt gereduceerd, is deze naar het water te lozen hoeveelheid 'FRD903' niet acceptabel. Bij een dergelijke omvang van de lozing van 'FRD903' in de rivier zal de concentratie van deze stof in het uiteindelijke drinkwater op termijn boven de wettelijke norm uitkomen. Dit houdt in dat dit gevaar oplevert voor de volksgezondheid en veiligheid van de bevolking van de gemeente Hendrik-Ido-Ambacht, welke de gemeente Hendrik-Ido-Ambacht niet aanvaardbaar acht.
28. Eveneens is de gemeente Hendrik-Ido-Ambacht verbaasd over de conclusie om achteraf het effect op het drinkwater te toetsen. Helaas is niet voldoende bekeken wat de risico's op termijn zijn voor het drinkwater. de gemeente Hendrik-Ido-Ambacht sluit aan bij het verzoek van Oasen om hierover duidelijkheid te geven alvorens de voorschriften te wijzigen.
29. Het is onvoldoende kenbaar op welke wijze rekening is gehouden met het veiligstellen van de drinkwatervoorziening.
30. Tevens zijn niet alle stoffen die voor drinkwaterprocedure relevant zijn getoetst aan de kwaliteitsnormen van het BKMW 2009, de Drinkwaterregeling en de richtwaarde van het RIVM voor FRD903.
31. Daarnaast blijkt dat er een aantal deelplannen ontbreekt of niet meer actueel is.

College van burgemeester en wethouders van Zwijndrecht

32. De gemeente Zwijndrecht geeft in haar zienswijze aan dat emissies van milieuvreemde stoffen, zoals Perfluorooctaanzuur (PFOA of C8) invloed kunnen hebben op de kwaliteit van het drinkwater dat aan inwoners van Zwijndrecht wordt aangeboden. De thans voorliggende voorgenomen wijziging heeft betrekking op de zogenaamde GenX-stoffen. Hoewel het nu niet aannemelijk is dat deze stoffen nu in het aangeboden drinkwater aanwezig zijn, is dit in de toekomst niet uit te sluiten. Daarmee is er een risico dat in de toekomst contaminatie van drinkwater met GenX- stoffen optreedt. Vanuit het voorzorgsprincipe, zoals in het omgevingsrecht in het algemeen wordt toegepast, vindt de gemeente Zwijndrecht dat een dergelijk risico moet worden uitgesloten. Bovendien zullen er - wanneer contaminatie optreedt - aanzienlijke inspanningen moeten worden geleverd in het drinkwaterzuiveringsproces. De brengt aanzienlijke maatschappelijke kosten met zich mee.

Op basis van het voorzorgsprincipe in samenhang met de niet uit te sluiten hoge maatschappelijke kosten, onderschrijft het college en de gemeenteraad de zienswijze van OASEN. College en raad verzoeken u om bij uw definitieve besluitvorming de zienswijze van OASEN in acht te nemen.

Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT)

33. In de BREF Economics and Cross-Media Effects wordt breed ingegaan op uiteenlopende afwegingsfactoren bij het vergelijken/selecteren van milieuverbeterende technieken en werkwijzen in relatie tot bedrijfseconomische parameters en kosteneffectiviteit. Voor het uitvoeren van een kosteneffectiviteitsberekening voor een specifieke milieumaatregel wordt in het Activiteitenbesluit een format voorgeschreven (AB, bijlage 2). Omdat het AB rechtstreeks werkend is, behoeft dit format volgens de ILT niet in een omgevingsvergunning in de voorschriften te worden vastgelegd. In die zin zijn de voorschriften 1.1.2 en 2.1.2 in het ontwerp volgens de ILT niet onjuist gesteld, maar de ILT adviseert om voor de duidelijkheid het als volgt te verwoorden:

"... Het onderzoek dient conform de BREF Economics and Cross-Media Effects te worden uitgevoerd, voor zover ten aanzien van de kosteneffectiviteitsberekening niet strijdig met het Activiteitenbesluit (bijlage 2)."

Daarnaast kan deze achtergrond worden toegelicht in de eerste paragraaf op pagina 6.

34. In de laatste paragraaf van pagina 8 wordt abusievelijk gesproken over een aanvraag, terwijl dat bij een ambtshalve wijziging niet aan de orde is.

Verwerking zienswijzen

Naar aanleiding van deze adviezen en zienswijzen merken wij het volgende op:

Algemeen

De zienswijzen kunnen worden verdeeld in drie groepen voor wat betreft hun standpunt ten aanzien van de lozingsvracht voor FRD903.

1. De eerste groep vormen Burgemeester en wethouders van de gemeenten Papendrecht, Dordrecht en Sliedrecht, die advies hebben gevraagd aan het adviesbureau Mobility for the Environment (MOB). In het advies van MOB wordt opgemerkt dat de aangescherpte emissienormen voor de lozing en de uitstoot naar lucht net boven de gerealiseerde emissies van de jaren 2013/2016 blijven, hetgeen door hem juist wordt geacht gezien de onzekerheden met betrekking tot de toxiciteit van FRD903 en E1. MOB merkt op dat Chemours hierdoor niet de maximaal vergunde productie zal kunnen realiseren, tenzij de emissie per ton verder wordt gereduceerd.
2. De tweede groep, bestaande uit Rijkswaterstaat, het Waterschap Hollandse Delta, Oasen Drinkwater, de gemeente Zwijndrecht en de gemeente Hendrik-Ido-Ambacht, adviseert een verdere reductie van de lozingsvracht dan in de ontwerpbeschikking, om de richtwaarde voor FRD903 in het drinkwater te halen. Rijkswaterstaat en het Waterschap adviseren een lozingsvracht van maximaal 2.035 kg per jaar op korte termijn en een verdere reductie naar 20 kg per jaar in de toekomst. Oasen Drinkwater, de gemeente Zwijndrecht en de gemeente Hendrik-Ido-Ambacht doen geen concrete suggestie.

3. De derde 'groep' wordt gevormd door Chemours, die in haar zienswijze stelt dat GS en OZHZ geen bevoegdheid hebben tot ambtshalve wijziging van de omgevingsvergunning, aangezien Chemours als gevolg hiervan de maximaal vergunde productiecapaciteit niet meer kan realiseren, zodat in wezen een gedeelte van de omgevingsvergunning wordt ingetrokken. Daarvoor bestaat volgens Chemours geen bevoegdheid in art. 2.31 Wabo. Bovendien wordt volgens Chemours hierdoor de grondslag van de aanvraag verlaten. Voorts handelen GS en OZHZ volgens Chemours in strijd met beginselen van behoorlijk bestuur, omdat Chemours een aanvraag heeft ingediend ter verlaging van de betreffende emissies en daarmee geen rekening is gehouden in de ontwerpbesluiting. Tot slot meent Chemours dat het verbinden van onderzoeksverplichtingen aan de vergunning niet mogelijk is, terwijl de betreffende voorschriften bovendien niet naleefbaar zijn

Wij voelen ons in ons voornemen om de omgevingsvergunning aan te scherpen gesteund door de zienswijzen van de gemeenten Papendrecht, Dordrecht en Sliedrecht, die aangeven de voorgenomen aanscherping van de emissienormen te onderschrijven. Op de 2 aanvullende adviezen met betrekking tot vrijmaakemissies en een emissieberekening met een hogere mate van betrouwbaarheid wordt hieronder op pag. 24 en verder nader ingegaan.

Vervolgens zijn wij van mening dat Oasen drinkwater ons terecht wijst op het feit dat het ontwerpbesluit ambtshalve wijziging onvoldoende rekening houdt met de (negatieve) ontwikkeling van de kwaliteit van het milieu als gevolg van de indirecte lozing van FRD903 op een oppervlaktewater waaruit, na infiltratie, drinkwater wordt gewonnen. Daarbij achten wij van belang, dat uit het advies van RWS blijkt dat het RIVM per 23 november 2016 voor de stof FRD een voorlopige richtwaarde van 0,15 µg/l in het drinkwater heeft afgeleid. Uit berekeningen van RWS blijkt dat om deze voorlopige richtwaarde van 0,15 µg/l te waarborgen de jaarlijkse geloosde hoeveelheid FRD903 niet meer mag bedragen dan 2.035 kg. RWS adviseert daarom deze jaarvracht, als oplossing voor de korte termijn, in de vergunning vast te leggen. Duidelijk is dat het ongewijzigd in werking houden van de inrichting op termijn zal leiden tot een overschrijding van deze (voorlopige) richtwaarde.

Tevens geeft RWS aan in haar advies dat naast verlaging van de lozingsvracht ook eisen moeten worden gesteld aan de verandering van processen en inzet op nieuwe technologie met het doel om de uitfasering van de FRD stoffen zo spoedig als mogelijk in gang te zetten.

Wij onderschrijven deze adviezen, met dien verstande dat wij met betrekking tot de geadviseerde verandering van processen en inzet op nieuwe technologie van oordeel zijn dat voorschrift 1.1.2 van de ontwerpbesluiting hier reeds voldoende invulling aan geeft.

Op basis van het voorgaande en mede gelet op het onderzoek dat wij, ook naar aanleiding hiervan, zelf hebben verricht, zijn wij van oordeel dat de vigerende vergunning van 2013 met kenmerk 2013023603, gezien de (negatieve) ontwikkeling van de kwaliteit van het milieu, niet meer voldoende actueel is. Bovendien kunnen de nadelige gevolgen die de inrichting voor het milieu veroorzaakt, gezien de ontwikkeling van de technische mogelijkheden tot bescherming van het milieu, verder worden beperkt. Door het toepassen van BBT (beste beschikbare technieken) kan de hoeveelheid FRD die door Chemours indirect op het oppervlaktewater wordt geloosd, worden teruggebracht. Dergelijke technieken (een zogenoemde R.O.-waterzuiveringsinstallatie) worden elders binnen de inrichting van Chemours al toegepast.

Artikel 2.31 lid 1 onder b van de Wabo verplicht ons om de vergunningvoorschriften te wijzen, indien blijkt dat de nadelige gevolgen die de inrichting voor het milieu veroorzaakt, gezien de ontwikkeling van de technische mogelijkheden tot bescherming van het milieu, verder kunnen, of, gezien de ontwikkeling van de kwaliteit van het milieu, verder moeten worden beperkt.

Artikel 2.31a van de Wabo bepaalt dat indien toepassing wordt gegeven aan artikel 2.31 lid 1 onder b van de Wabo, het bevoegd gezag voor zover nodig voorschriften aan de omgevingsvergunning verbindt die strekken tot toepassing van andere technieken dan die waaromtrent in of bij de aanvraag om de omgevingsvergunning gegevens of bescheiden zijn verstrekt. Dit artikel geeft de mogelijkheid om, onder de hier genoemde voorwaarden, de grondslag van de aanvraag te verlaten.

Het beperken van de jaarlijks maximaal toegestane te lozen hoeveelheid FRD903 en naar de lucht te emitteren hoeveelheid FRD903 en E1 zal leiden tot een beperking van de vergunde productie van Chemours, indien geen aanvullende maatregelen worden getroffen ter beperking van de geëmitteerde hoeveelheid FRD903 en E1 naar de lucht en de indirecte geloosde hoeveelheid FRD903. Artikel 2.31a van de Wabo geeft hiervoor een mogelijkheid. Door toepassing van BBT (beste beschikbare technieken), kan worden voorkomen dat de productie wordt beperkt, in ieder geval voor zover het de indirecte geloosde hoeveelheid FRD903 betreft.

Chemours heeft zich in haar zienswijze op het standpunt gesteld, dat wij niet bevoegd zijn tot het ambtshalve wijzigen van de omgevingsvergunning op basis van art. 2.31 lid 2 onder b Wabo op een wijze waarbij de grondslag van de aanvraag wordt verlaten. Zoals hiervoor beschreven, wordt aan de ambtshalve wijziging, in afwijking van het ontwerpbesluit, het bepaalde in artikel 2.31 lid 1 onder b Wabo ten grondslag gelegd. Deze zienswijze van Chemours is in zoverre inmiddels dus niet meer actueel. Wel hebben wij de zienswijze van Chemours, waarin wordt gesteld dat de termijn waarbinnen het onderzoek moet zijn afgerond, gegrond bevonden en de termijn waarbinnen het onderzoek moet zijn afgerond verruimd tot uiterlijk 4 maanden na het in werking treden van deze beschikking. Wij menen dat de onderzoeksverplichtingen daarmee naleefbaar zijn, zoals in het navolgende nog zal worden verduidelijkt.

Op basis van het voorgaande hebben wij de grondslag van deze beschikking aangepast. Als gevolg hiervan is het toetsingskader in de considerans aangepast.

De zienswijzen op de ontwerpbeschikking geven ons geen aanleiding om de voorgenomen maximale jaarvrachten voor FRD903 en E1 voor de emissie naar lucht te wijzigen. De zienswijzen geven ons echter wel aanleiding om de voorgenomen maximale jaarvracht voor de lozing naar water aan te scherpen.

Dit betekent dat wij het voornemen hebben om het besluit ten opzichte van het ontwerpbesluit als volgt aan te passen.

Voor de lozing naar water:

- de maximale jaarvracht aan te scherpen tot de norm van RWS van 2.035 kg/jaar;
- voorschrift 1.1.2 te handhaven met een verruimde termijn tot uiterlijk 4 maanden na het in werking treden van deze beschikking en in het voorschrift explicieter de aandachtspunten te benoemen;
- een extra voorschrift 1.1.3 op te nemen met betrekking tot het opstellen van een emissiemeetprotocol voor het bepalen van de FRD903 in het bedrijfsafvalwater (bemonsteringsfrequentie en -moment, analysemethode en -frequentie en gecertificeerde methode);
- de extra voorschriften 1.1.4 en 1.1.5 op te nemen met betrekking tot het indienen van een onderzoeksvorstel en het vervolgens uitvoeren van dit onderzoek gericht op het aanleveren van gegevens om een waterkwaliteitsnorm voor FRD903 te kunnen vaststellen.

Voor de emissie naar lucht:

- voorschrift 2.1.2 te handhaven met een verruimde termijn tot uiterlijk 4 maanden na het in werking treden van deze beschikking en de relatie met voorschrift 1.1.4 van de wijzigingsvergunning van 6 juni 2016, kenmerk D-16-1575554, te verduidelijken.
- een extra voorschrift 2.1.3 op te nemen met betrekking tot het opstellen van een emissiemeetprotocol voor het bepalen van de FRD903 in het bedrijfsafvalwater (bemonsteringsfrequentie en -moment, analysemethode en -frequentie en gecertificeerde methode).

In aanvulling op de hiervoor genoemde algemene opmerkingen naar aanleiding van de naar voren gebrachte zienswijzen en adviezen, wordt hieronder meer concreet (puntsgewijs) op de adviezen en zienswijzen ingegaan.

Oasen drinkwater

Op de zienswijzen van Oasen drinkwater genoemd onder de punten 1 en 2 is in het bovenstaande, onder 'Algemeen' reeds voldoende gereageerd. Hieronder wordt volledigheidshalve nog op de overige punten gereageerd.

- Ad.3 Voorschrift 1.1.2 geeft naar onze mening voldoende invulling aan dit onderwerp door het voorschrijven van onderzoek specifiek naar de verdere reductie van FRD903 in de afvalwaterstromen met lage concentraties van deze stof.
- Ad.4 In de vigerende vergunning van 3 oktober 2013, kenmerk 2013023603, dient het bedrijfsafvalwater ter plaatse van de controleput elke 2 weken door de vergunninghouder te worden bemonsterd door middel van etmaalmonsters en te worden geanalyseerd op de in voorschrift 3 van bijlage 1 aangegeven parameters. FRD903 is één van de stoffen die in dit voorschrift wordt genoemd. Voor wat betreft de analysemethode is in de vigerende vergunning aangesloten bij de eigen methode van Chemours.
- In het licht van de onzekerheden over de stoffeigenschappen van FRD903 en de effecten daarvan op het drinkwater is er aanleiding om deze bemonsteringsfrequentie en analysemethoden en -frequenties opnieuw te onderzoeken.
- Om het niet overschrijden van de jaarvrachtlimiet in voldoende mate te waarborgen hebben wij daarom een extra voorschrift 1.1.3 aan deze vergunning verbonden, waarin wij hebben vastgelegd dat uiterlijk binnen 2 maanden na het van in werking treden van dit besluit ter goedkeuring aan Gedeputeerde Staten van Zuid Holland een emissiemeetprotocol voor het bepalen van de FRD903 in het bedrijfsafvalwater moet worden aangeboden. In het protocol dient per type batch aangegeven te worden welke bemonsteringsfrequentie en -moment en analysemethode en -frequentie wordt toegepast. Hierbij dient rekening te worden gehouden met het type batch en de daarbij vrijkomende emissies inclusief de daarbij optredende pieken. Hierbij moet gebruik worden gemaakt van gecertificeerde bemonsterings- en analysemethoden.
- Melding van ongewone voorvallen wordt op basis van artikel 17.2 lid 1, van de Wet milieubeheer gedaan.
- Ad.5 Onderhavige ambtshalve wijziging van de vigerende vergunning ziet toe op de stoffen waarvan gebruik wordt gemaakt of die ontstaan bij de GenX techniek en voor zover deze worden geëmitteerd naar water of lucht. Dit zijn in dit geval de stoffen FRD903 en E1. Het opnieuw vastleggen van de gehele bestaande lozings situatie valt buiten de scope van deze beschikking. Dit jaar nog wordt echter het vooroverleg gestart om te komen tot een aanvraag om omgevingsvergunning ten behoeve van een totale revisie van de vergunning, waarin de gehele lozings situatie opnieuw wordt gezien en waarbij Oasen ook bij zal worden betrokken.
- Ad.6 Zoals eerder aangegeven onderschrijven wij de noodzaak om bij de vaststelling van de lozingsnorm in de definitieve beschikking expliciet de risico's voor de achterliggende drinkwatervoorziening mee te nemen en aan te sturen op een zo gering mogelijke lozing. Daartoe hebben wij in voorschrift 1.1.1 van deze beschikking een maximale jaarvracht van 2.035 kg FRD903 in het te lozen bedrijfsafvalwater opgenomen.
- Voor wat betreft het verzoek van Oasen om bij de normstelling ook rekening te houden met de mogelijkheid dat meerdere soortgelijke fabrieken in het Rijnstroomgebied gevestigd kunnen zijn lopen bij RWS op dit moment nog onderzoeken. In dit kader wordt door RWS onder meer de FRD903 concentratie in het oppervlaktewater bovenstreams van Chemours bepaald. Afhankelijk van de resultaten van deze onderzoeken zullen wij opnieuw bezien of er een noodzaak is om de jaarvracht FRD903 nog verder aan te scherpen. Wij menen overigens dat met het nemen van de onderhavige beschikking niet kan worden gewacht, totdat de uitkomsten van dit onderzoek bekend zullen zijn.

Rijkswaterstaat (RWS)

Op het advies van RWS genoemd onder de punten 7 en 8 is in het bovenstaande reeds voldoende gereageerd. Hieronder wordt punt 9 van dit advies nog behandeld.

Ad.9 Voorschrift 1.1.2 van de beschikking geeft naar onze mening voldoende invulling aan het uitvoeren van onderzoek naar verandering van processen en inzet op nieuwe technologie met het doel om de uitfasering van de FRD stoffen zo spoedig als mogelijk in gang te zetten. Bij het beoordelen van het resultaat en de daarin door Chemours vermelde termijn van uitfasering van het gebruik van het GenX-proces zullen de door RWS aangegeven criteria met betrekking tot de ZZS status van de FRD stof en/of het concentratieverloop van de FRD stof in het oppervlaktewater, dat wordt gebruikt voor de bereiding van drinkwater, met een lozingsvracht van 2.035 kg/jaar worden betrokken.

Waterschap Hollandse Delta (WHD)

Ad.10 Op de zienswijzen van WHD is hiervoor, onder 'Algemeen', al voldoende ingegaan

Ploum, Lodder, Princen namens Chemours Netherlands B.V (Chemours)

Feiten en achtergrondinformatie

Ad.11 Op zichzelf is juist dat er op dit moment twee Wabo procedures naast elkaar lopen met deels hetzelfde onderwerp:

- een ambtshalve aanscherping van de emissienormen voor FRD903 en E1, en
- een aanvraag van Chemours voor het wijzigen van de omgevingsvergunning waarin een emissiereductie wordt aangevraagd voor emissie naar lucht van FRD903 en E1.

De aanvraag van Chemours heeft echter, nadat deze is aangevuld door Chemours, niet langer louter betrekking op de reductie van de emissies van FRD903 en E1, maar ook betrekking op het niet meer in de TC verbranden van supernate en het laten vervallen van de concentratie-eis van FRD903 in de indirecte lozing. Tussen beide procedures bestaan dus ook duidelijke verschillen. Het onderwerp van de aanvraag van Chemours en de ambtshalve aanpassing van de vergunning van Chemours komen immers slechts gedeeltelijk overeen. Beide procedures betreffen bovendien afzonderlijke trajecten, waarbij afzonderlijke besluitvorming zal moeten plaatsvinden.

Op zichzelf is verder juist dat wij de ontwerpbeschikking voor de ambtshalve aanscherping van de emissienormen voor FRD903 en E1 hebben gepubliceerd nadat de gevraagde aanvulling op de aanvraag van Chemours door ons is ontvangen en dat vervolgens de beslistermijn op de aanvraag is verlengd. Dit houdt er echter mee verband, dat ons gebleken is dat de vergunning van Chemours niet langer actueel is, zodat wij verplicht zijn om de voorschriften te wijzigen (vgl. art. 2.31 lid 1 onder b Wabo). De omstandigheid dat Chemours op dat moment reeds een aanvraag had ingediend doet aan deze verplichting niet af. Op de ambtshalve wijziging is artikel 3.15, derde lid, van de Wabo in samenhang met artikel 2.31 lid 1 onder b, van de Wabo, de uitgebreide voorbereidingsprocedure als beschreven in paragraaf 3.3 van de Wabo van toepassing. In navolging hiervan is de ontwerpbeschikking ter inzage gelegd.

Ook correct is dat er in de ontwerpbeschikking tot aanscherping van de emissienormen voor FRD903 en E1 geen verwijzing is opgenomen naar de aanvraag van Chemours. Dit betekent echter niet dat de ontwerpbeschikking als een verkapte weigering kan worden beschouwd. Het betreft immers een ontwerpbeschikking, naar aanleiding waarvan zienswijzen naar voren kunnen worden gebracht en waarover nog adviezen worden ingewonnen. Deze zienswijzen en adviezen kunnen nog leiden tot wijzigingen ten opzichte van het ontwerp, zoals ook is gebeurd.

Wel komen wij tegemoet aan deze zienswijze, in zoverre dat er in de deze beschikking tot het ambtshalve wijzigen van de omgevingsvergunning alsnog rekening wordt gehouden met de omstandigheid dat Chemours een aanvraag heeft ingediend met betrekking tot onder andere het reduceren van de betreffende emissies. Tegelijk zullen wij bij de beslissing op de aanvraag rekening houden met de beschikking tot het ambtshalve wijzigen van de omgevingsvergunning. Op deze wijze zal er in voldoende mate afstemming plaatsvinden tussen de beide, door Chemours genoemde procedures, zodat wordt geborgd dat een zorgvuldige besluitvorming kan plaatsvinden.

Overigens is de door Chemours in de zienswijze genoemde termijn waarop wij een beslissing moeten hebben genomen op de aanvraag niet correct en is bovendien opnieuw opgeschort. Chemours is op 7 maart 2017 nogmaals door ons verzocht om de aanvraag verder aan te vullen. Dit verzoek om aanvullingen betrof zowel de oorspronkelijke aanvraag, als de in de 1e aanvulling aangevraagde wijziging van de lozingsnorm voor FRD903. De aanvullingen zijn door Chemours vervolgens tijdig ingediend en de uiterste beslisdatum is gelet op vorenstaande 26 april 2017.

Geen bevoegdheid voor de ambtshalve wijziging

Ad.12 Voor zover Chemours stelt dat de ambtshalve wijziging leidt tot een (gedeeltelijke) intrekking van haar vergunning, wijzen wij er op dat hiervan geen sprake is. De aanscherping van de emissie-eis op grond van de ambtshalve wijziging verplicht immers niet zonder meer tot een beperking van de vergunde productie. Wel dient Chemours waarschijnlijk (ten opzichte van haar aanvraag) aanvullende technieken toe te passen, als zij de vergunde productie onverkort wil handhaven, zonder dat de jaarvrachten FRD903 en E1 die in de voorschriften 1.1.1 en 2.1.1 van de ambtshalve wijziging zijn neergelegd, worden overschreden. Gelet op het bepaalde in artikel 2.31a van de Wabo zijn wij echter bevoegd om voorschriften aan de omgevingsvergunning te verbinden die strekken tot toepassing van andere technieken dan die waaromtrent in of bij de aanvraag om de vergunning gegevens of bescheiden zijn verstrekt.

Chemours stelt verder terecht dat, als gevolg van de ambtshalve wijziging, de grondslag van de aanvraag wordt verlaten, maar hierin voorziet artikel 2.31a van de Wabo, zoals hiervoor is toegelicht.

Wij zijn verder van oordeel dat van schending van de algemene beginselen van behoorlijk bestuur geen sprake is. Wij verwijzen naar hetgeen wij hebben overwogen ad 11.

Bestreden vergunningvoorschriften

Ad.13 Zoals hiervoor, onder 'Algemeen' is aangegeven zijn wij, gezien de ontwikkelingen op het gebied van de technische mogelijkheden tot bescherming van het milieu en de ontwikkelingen met betrekking tot de kwaliteit van het milieu, verplicht om de voorschriften van de vergunning te wijzigen. Deze voorschriften zijn naar ons oordeel naleefbaar door Chemours, al dan niet door het toepassen van BBT.

Ad.14 Wij zijn van mening dat de kwaliteit van het milieu in het geding is en daarom is deze scherpe termijn opgenomen. Wel hebben wij de termijn voor de onderzoeksverplichtingen van de voorschriften 1.1.2 (indirecte lozing) en 2.1.2 (luchtemissies) gewijzigd in die zin dat nu in deze voorschriften een termijn is vastgelegd die bepaalt dat de betreffende onderzoeksrapportages uiterlijk 4 maanden na het in werking treden van deze beschikking moeten zijn ingediend.

Ad.15 Ingevolge artikel 5.7 lid 2 onder b van het Bor, kunnen aan een omgevingsvergunning in het belang van de bescherming van het milieu voorschriften worden verbonden, die in ieder kunnen geval inhouden dat in een mate als bij het voorschrift aangegeven, onderzoek moet worden verricht naar mogelijkheden tot verdergaande bescherming van het milieu dan waarin de andere aan de omgevingsvergunning verbonden voorschriften voorzien. Het Bor voorziet dus in een uitdrukkelijke grondslag voor het opnemen in een omgevingsvergunning van onderzoeksverplichtingen als de onderhavige.

De stelling van Chemours dat de Wabo geen grondslag geeft voor het aanvullen van de voorschriften, onderschrijven wij niet. Artikel 2.31 van de Wabo rept weliswaar over het wijzigen van voorschriften, maar uit artikel 1.1 lid 1 van de Wabo volgt dat onder het wijzigen van voorschriften van een omgevingsvergunning, mede het aanvullen of intrekken van voorschriften die aan een omgevingsvergunning zijn verbonden of alsnog verbinden van voorschriften aan een omgevingsvergunning moet worden verstaan.

Ad.16 Wij verwijzen naar hetgeen hiervoor, onder de kop 'Algemeen' is overwogen en hierboven ad. 15. Daarin is opgemerkt dat de jaarvracht van 2.035 kg per jaar noodzakelijk is om te voorkomen dat de voorlopige richtwaarde van 0,15 µg/l voor de stof FRD903 in het drinkwater zal worden overschreden. Aan deze jaarvracht ligt reeds een onderzoek (een berekening) ten grondslag.

Dit laat echter onverlet dat artikel 5.7 lid 2 onder b van het Bor de bevoegdheid geeft om voor te schrijven dat een vergunninghouder nader onderzoek moet verrichten. Wij menen dat het voorschrijven van nader onderzoek aangewezen is, omdat niet kan worden uitgesloten - en zelfs aannemelijk is - dat FRD903 als een zeer zorgwekkende stof moet worden beschouwd, en emissie van deze stof bij voorkeur zoveel mogelijk moet worden voorkomen of in ieder geval zoveel mogelijk moet worden beperkt. Dat geldt overigens niet alleen voor emissies van deze stof naar het water, maar ook voor emissies van FRD903 naar de lucht. Ten aanzien van de stof E1 merken wij op, dat het RIVM reeds onderzoek naar deze stof heeft gedaan, maar gezien de beperkte informatie die beschikbaar is, geen oordeel kan geven over een mogelijk gezondheidsrisico voor de omwonenden van de inrichting van Chemours door blootstelling aan E1. Voor de stof E1 is er bovendien onvoldoende informatie om een conclusie te trekken over de mogelijke bioaccumulatie. Net als PFOA zijn geperfluorideerde koolwaterstoffen FRD903 en E1 slecht afbreekbaar in het milieu. Dit een en ander noodzaakt ons tot (het voorschrijven van een verplichting tot) het verrichten van verder onderzoek naar de reductie en uitfasering van de stof E1 in het productieproces van Chemours.

- Ad.17 Het klopt dat met de in de voorschriften 1.1.2 en 2.1.2 genoemde Teflon fabrieken de FEP®- en de PTFE®-fabriek worden bedoeld. De voorschriften 1.1.2 en 2.1.2 zijn op dit punt verduidelijkt.
- Ad.18 Wij onderschrijven de zienswijze van Chemours dat voorschrift 1.1.4 van de veranderingsvergunning voor de Viton® fabriek van 6 juni 2016, kenmerk D-16-1575554, overlap heeft met voorschrift 2.1.2 van onderhavig ontwerpbeschikking. Het uitvoeren van onderzoek op basis voorschrift 2.1.2 van onderhavige beschikking is gezien de (negatieve) ontwikkelingen van de kwaliteit van het milieu van een grote urgentie. Wij verwijzen naar hetgeen wij in de toelichting op deze beschikking en hiervoor, ad 17, hebben opgemerkt. Daarom hebben wij deze onderzoeksverplichting naar specifiek de reductie van de stoffen FRD903 en E1 uit voorschrift 1.1.4 van de veranderingsvergunning voor de Viton® fabriek gelicht en uitgebreid met een onderzoek naar uitfasering van het gebruik van deze stoffen, waarbij ook het Orchid project moet worden betrokken en minimaal aandacht moet worden besteed aan de technische en bedrijfsmatige aspecten, de milieuhygiënische (neven)effecten en kosteneffectiviteit. Wij hebben voorschrift 2.1.2 aangepast, zodat duidelijk is dat voor de stoffen FRD903 en E1 de onderzoeksverplichting op basis van voorschrift 1.1.4 van de veranderingsvergunning voor de Viton® fabriek van 6 juni 2016, kenmerk D-16-1575554, wordt uitgebreid met de hierboven genoemde aspecten. Tevens hebben wij de termijn hiervoor in overeenstemming met de zienswijze van Chemours verruimd tot uiterlijk 4 maanden na het in werking treden van deze beschikking, omdat wij de zienswijze van Chemours waarin wordt opgemerkt dat de tijd waarin aan de onderzoeksverplichting opvolging moet worden gegeven, te beperkt is, onderschrijven.
- Ad. 19 Gelet op de ontwikkeling van de kwaliteit van het milieu, in bijzonder van het oppervlaktewater, vinden wij het noodzakelijk om aan te sluiten bij het adviezen van RWS en WHD en niet af te wachten tot een definitieve richtwaarde voor het oppervlaktewater is vastgesteld.
- Ad.20 *Vrijmaakemissies*
- a. De reactie van Chemours op de vraag van MOB komt overeen met onze reactie op deze vraag (zie hieronder ad. 24).
- Betrouwbare meting*
- b. Chemours geeft aan dat zij bereid is om ter voorbereiding van de aanvraag om een revisievergunning een meetprotocol op te stellen dat leidt tot een nog hogere mate van betrouwbaarheid van de metingen. Gezien het belang van deze metingen en gelet op de effecten op de kwaliteit van het milieu zijn van mening dat een gewijzigd meetprotocol niet kan wachten. Wij hebben hiervoor in voorschrift 1.1.3 van deze beschikking opgenomen dat bepaalt dat binnen 2 maanden na inwerkingtreding van deze beschikking een nieuw emissiemeetprotocol ter goedkeuring moet worden aangeboden.

- Ad. 21 Gelet op de ontwikkeling van de kwaliteit van het milieu, in bijzonder van het oppervlaktewater, en ongeacht of het advies van RWS als bindend moet worden beschouwd, sluiten wij aan bij het advies om voor de lozing een strengere norm op te nemen dan in het ontwerpbesluit.

College van burgemeester en wethouders van Dordrecht, Sliedrecht en Papendrecht

- Ad. 22 In reactie op deze zienswijze, verwijzen wij naar hetgeen wij hiervoor, onder 'Algemeen' is opgemerkt.
- Ad. 23 Het klopt dat voorschrift 2.1.1 voor zover de in het voorschrift genoemde stoffen vrijkomen tijdens het vrijmaken van de installaties bij onder meer aan het einde van een batchproces inclusief deze vrijmaakemissies zijn bedoeld.
- Ad. 24 Het klopt dat de emissie van FRD903 en E1 wordt berekend op basis van een emissiefactor, die gebaseerd is op een éénmalige meting. In de revisievergunning van 3 oktober 2013 is deze wijze van controle vastgelegd en ook conform de voormalige Nederlandse emissierichtlijn lucht (NeR) en het daarin opgenomen NeR controle regime.
- Gezien de onzekerheid over de gezondheidseffecten van beide stoffen, onderschrijven wij de zienswijze van MOB dat de emissienorm op deze wijze onvoldoende wordt gewaarborgd.
- Dit mede omdat hier sprake is van batchprocessen, waarbij de emissies van FRD903 en E1 naar de lucht wisselend zijn en afhankelijk zijn van de betreffende batch.
- Omdat de huidige vergunde emissiesituatie gebaseerd is op één enkele meting en dit in het licht van de ontwikkelingen met betrekking tot de eigenschappen van FRD903 nu onvoldoende wordt bevonden, hebben wij een extra voorschrift 2.1.3 aan deze beschikking verbonden, waarin wij hebben vastgelegd dat uiterlijk binnen 2 maanden na het in werking treden van deze beschikking een emissiemeetprotocol voor het bepalen van de FRD903 en E1 naar de lucht ter goedkeuring aan Gedeputeerde Staten van Zuid Holland moet worden aangeboden. In het protocol dient per type batch aangegeven te worden welke bemonsteringsfrequentie en -moment en welke analysemethode en -frequentie wordt toegepast. Hierbij dient rekening te worden gehouden met het type batch en de daarbij vrijkomende emissies inclusief de daarbij optredende pieken. Tevens moet uit het meetprogramma blijken dat er gebruik wordt gemaakt van een geaccrediteerde instelling.

College van burgemeester en wethouders van Hendrik-Ido-Ambacht

In reactie op de zienswijze van burgemeester en wethouders van Hendrik-Ido-Ambacht, genoemd onder de punten 25, 26, 28, verwijzen wij naar hetgeen wij hiervoor, onder 'Algemeen' is opgemerkt.

- Ad. 27 Ten tijde van het ontwerpbesluit in deze ambtshalve wijzigingsprocedure was de (voorlopige) richtwaarde voor het drinkwater nog niet beschikbaar.
- Ad. 29 Zie eerder ad.5
- Onderhavige ambtshalve wijziging van de vigerende vergunning ziet toe op de stoffen waarvan gebruik wordt gemaakt of die ontstaan bij de GenX techniek en voor zover deze worden geëmitteerd naar water of lucht. Dit zijn in dit geval de stoffen FRD903 en E1.
- Ad. 30 Omdat dit punt onduidelijk was hebben wij contact gezocht met de gemeente HIA. Daaruit is gebleken dat de gemeente doelt op effecten op de leefomgeving als gevolg van een calamiteit of overschrijding van de vergunde normen.
- Artikel 17.1 van de Wet milieubeheer stelt dat in geval van een ongewoon voorval maatregelen getroffen moeten worden om herhaling of de gevolgen van dat voorval te voorkomen of, voor zover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, zoveel mogelijk te beperken en ongedaan te maken.
- Op grond van artikel 17.2 lid 1, van de wet milieubeheer moet het ongewone voorval zo spoedig mogelijk worden gemeld.

College van burgemeester en wethouders van Zwijndrecht

Ad. 31 In reactie op deze zienswijze, verwijzen wij naar hetgeen wij hiervoor, onder 'Algemeen' is opgemerkt.

Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT)

- Ad. 32 Aangezien ILT aangeeft dat de voorschriften niet onjuist zijn, zien wij geen aanleiding om deze voorschriften aan te passen. Wij menen verder dat de door ILT geadviseerde toevoeging overbodig is, omdat het Activiteitenbesluit hier niet van toepassing is.
- Ad. 33 Er is inderdaad abusievelijk verwezen naar een aanvraag, terwijl hier sprake is van een ambtshalve wijzigingsprocedure. Dit is gecorrigeerd in de definitieve beschikking.

Wijzigingen t.o.v. ontwerp van de beschikking

Naar aanleiding van de naar voren gebrachte zienswijze(n)/ en/of adviezen is de beschikking gewijzigd ten opzichte van het ontwerp. Het betreft de volgende wijzigingen:

Voor de lozing naar water:

- is de maximale jaarvracht aangescherpt tot 2.035 kg/jaar;
- zijn in voorschrift 1.1.2 met betrekking tot de onderzoeksverplichting explicieter de aandachtspunten omschreven en is de termijn verruimd tot uiterlijk 4 maanden na het in werking treden van deze beschikking;
- is een extra voorschrift 1.1.3 opgenomen met betrekking tot het opstellen van een emissiemeetprotocol voor het bepalen van de FRD903 in het bedrijfsafvalwater (bemonsteringsfrequentie en -moment, analysemethode en -frequentie en gecertificeerde methode);
- zijn de extra voorschriften 1.1.4 en 1.1.5 opgenomen met betrekking tot het indienen van een onderzoeksvoorstel en het vervolgens uitvoeren van dit onderzoek gericht op het aanleveren van gegevens om een waterkwaliteitsnorm voor FRD903 te kunnen vaststellen.

Voor de emissie naar lucht:

- wordt voorschrift 2.1.2 gehandhaafd met een verruimde termijn tot uiterlijk 4 maanden na het in werking treden van deze beschikking en is de relatie met voorschrift 1.1.4 van de wijzigingsvergunning van 6 juni 2016, kenmerk D-16-1575554, verduidelijkt;
- is een extra voorschrift 2.1.3 opgenomen met betrekking tot het opstellen van een emissiemeetprotocol voor het bepalen van de FRD903 in het bedrijfsafvalwater (bemonsteringsfrequentie en -moment, analysemethode en -frequentie en gecertificeerde methode).

Inhoudelijke overwegingen

Milieu

Toetsingskader wijzigen omgevingsvergunning

Volgens artikel 2.31, eerste lid, onder b, van de Wabo wijzigt het bevoegd gezag voorschriften van een omgevingsvergunning, indien blijkt dat de nadelige gevolgen die de inrichting voor het milieu veroorzaakt, gezien de ontwikkeling van de technische mogelijkheden tot bescherming van het milieu, verder kunnen, of, gezien de ontwikkeling van de kwaliteit van het milieu, verder moeten worden beperkt.

Wij hebben vastgesteld dat de nadelige gevolgen die de inrichting voor het milieu veroorzaakt gelet op BBT en de ontwikkeling van het milieu voor zover het de Teflon® PTFE / Teflon® FEP fabrieken betreft verder kunnen en moeten worden beperkt.

Bovendien verbindt het bevoegd gezag volgens artikel 2.31a, indien toepassing wordt gegeven aan artikel 2.31, eerste lid, aanhef en onder b, voor zover nodig voorschriften aan de omgevingsvergunning die strekken tot toepassing van andere technieken dan die in of bij de aanvraag om de vergunning gegevens of bescheiden zijn verstrekt.

Het Teflon productieproces en de vergunde situatie

In de Teflon® PTFE / Teflon® FEP fabrieken is het dispergeermiddel PFOA (ammoniumperfluorocetaat) als hulpstof voor de polymeerbereiding uitgefaseerd en vervangen door de GenX technologie (vastgelegd in de omgevingsvergunning met kenmerk 2013023603 d.d. 3 oktober 2013). Als gevolg van de GenX technologie worden de stoffen FRD903 en E1 geëmitteerd. (FRD903 naar de lucht en het water en E1 naar de lucht). Samenhangend met de vervanging van PFOA door de GenX technologie zijn voor de milieuaspecten lucht en water de volgende emissiereducerende maatregelen genomen.

- De waterbehandelingsinstallatie die het dispergeermiddel uit de zeeprijke afvalwaterstromen verwijdert, is uitgebreid met een ionenbed en een membraaninstallatie die de mogelijkheid biedt om de stoffen waar de GenX techniek gebruik van maakt te recyclen. Het gezuiverde water wordt via de bezinkvijvers geloosd op de afvalwaterzuiveringsinstallatie Dordrecht van Waterschap Hollandse Delta. De zeeparme afvalwaterstromen die een onvoldoende hoge concentratie dispergeermiddel bevatten om te kunnen worden behandeld in deze waterbehandelingsinstallatie, worden in de coagulatie- en flocculatie-installatie ontdaan van vaste stoffen en vervolgens gereinigd door een ionenwisselaar.
- In de Teflon® FEP fabriek is een emissiebeperkende installatie geplaatst om de emissie naar de lucht van de stof E1 (gefluorideerde etherverbinding) te beperken. In deze installatie wordt het tijdens het proces gevormde E1 afgevangen met actieve koolbedden, waarna E1 wordt afgevoerd als afval.

De revisievergunning van 3 oktober 2013, kenmerk 2013023603, is in overeenstemming met de landelijke regelgeving verleend.

Voor wat betreft de emissies naar de lucht is in voorschrift D.2 van de revisievergunning van 3 oktober 2013, kenmerk 2013023603, vastgelegd dat de emissies naar lucht voor FRD903 en E1 de onderstaande waarden niet mogen overschrijden:

Stofnaam	Vracht (kg/jaar)
Teflon® PTFE	
FRD903	600
E1	750
Teflon® FEP	
FRD903	40
E1	450

Voor wat betreft de emissies naar het water is in voorschrift 3 van bijlage 1 van de vigerende omgevingsvergunning van 3 oktober 2013, kenmerk 2013023603, vastgelegd dat de emissies naar water ter plaatse van de controleput voor FRD903 de onderstaande waarden niet mogen overschrijden:

Parameter	gemiddelde concentratie in 5 steek- (*) c.q. 5 etmaalmonsters (mg/l)	maximale concentratie in enig steek- c.q. enig etmaalmonster (mg/l)
FRD903	8	16

Via de in de bovenstaande tabel bedoelde controleput wordt het bedrijfsafvalwater afgevoerd naar de gemeentelijke riolering die het bedrijfsafvalwater naar de afvalwaterzuiveringsinstallatie van het Waterschap Hollandse Delta afvoert.

Op 27 januari 2015 is door ons een veranderingsvergunning ex. art. 2.1, lid 1 onder e (milieu) van de Wabo, kenmerk 2015001976, verleend voor het toepassen in het productieproces van de Teflon® PTFE fabriek van de milieuvriendelijker hulpstof P1010 op basis van het Orchid project. Het Orchid project wordt naast de bestaande GenX technologie toegepast. P1010 bestaat uit de componenten IJzer(II)sulfaat, Polypropyleen glycol (surfactant) en Lauryl sulfaat. Met de hulpstof P1010 wordt Teflon® PTFE geproduceerd zonder gebruik te maken van een dispersiemiddel van gefluorideerde hulpstoffen.

Het met het Orchid project produceren van Teflon® PTFE wordt nu nog op kleine schaal toegepast in één van de drie lijnen. Chemours heeft inmiddels aangegeven na te denken over toepassen van dit nieuwe procedé in een tweede stroom en een onderzoek te willen uitvoeren naar toepassing in de grootste productielijn (65% van de productie).

Ontwikkelingen aangaande de GenX techniek

In juli 2016 ontstond er een discussie over de veiligheid van de GenX techniek die Chemours nu gebruikt in plaats van PFOA. In vervolg hierop is door de staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu, in overleg met de provincie Zuid-Holland, in augustus 2016 opdracht gegeven aan het RIVM om te rapporteren wat er bekend is over de stoffen die vrijkomen bij deze techniek en over de gezondheidseffecten die omwonenden kunnen ondervinden als gevolg van de emissie van deze stoffen.

Op 14 december 2016 heeft de staatssecretaris het RIVM rapport 'Evaluation of substances used in the GenX technology by Chemours, Dordrecht' aangeboden aan de Tweede Kamer.

Lucht

Ontwikkeling kwaliteit van het milieu: luchtkwaliteit

Het RIVM meldt in de publiekssamenvatting dat de uitstoot naar lucht van FRD903 en E1 naar verwachting geen risico voor de gezondheid van omwonenden met zich meebrengt. De belangrijkste uitkomsten van het RIVM onderzoek voor wat betreft FRD903 en E1 zijn hieronder weergegeven:

- Voor de stof FRD903 wordt in het rapport, rekening houdend met een worst-case aanpak en een extra veiligheidsmarge vanwege de onzekerheid over de mogelijke bioaccumulatie, een chronische inhalatieblootstellingslimiet afgeleid van 73 ng/m³. De jaargemiddelde concentratie bij de meest nabije woonhuizen, zoals die op basis van de maximaal vergunde emissie naar de lucht is berekend, bedraagt 20 ng/m³.
- Op basis van de hoogst vastgestelde FRD903 uitstoot (jaar 2014) is een jaargemiddelde concentratie in de lucht berekend van 15 ng/m³.
- Op basis van de nu beschikbare informatie blijkt het voor het RIVM niet mogelijk om voor enkele onderdelen tot een definitieve conclusie te komen. Daarmee kan het RIVM op dit moment niet uitsluiten dat de stoffen FRD903 en E1 voldoen aan de PBT³ of vPvB⁴ criteria voor zeer zorgwekkende stoffen (ZZS).
- Bij de beoordeling van de CMR en STOT RE eigenschappen, wordt geconcludeerd dat FRD903 en FRD902 geassocieerd zouden moeten worden als kankerverwekkend categorie 2 (mogelijk kankerverwekkend voor de mens). Verder laten de beschikbare studies zien dat beide stoffen niet mutageen zijn. De beperkte reproductie-toxische effecten die gevonden worden, leiden normaal gesproken niet tot een classificatie op dit onderdeel. Dit is in tegenstelling tot PFOA, welke geassocieerd is als schadelijk voor de voortplanting (categorie 1B).
- Vanwege de ontbrekende informatie over de toxiciteit van E1, kan er geen conclusie worden getrokken over een mogelijk gezondheidsrisico voor de omwonenden van de Chemours fabriek door blootstelling aan E1. Voor de stof E1 is er onvoldoende informatie om een conclusie te trekken over de mogelijke bioaccumulatie. Net als PFOA zijn geperfluorideerde koolwaterstoffen FRD903 en E1 slecht afbreekbaar in het milieu.

---

³ Persistent, Bioaccumulative and Toxic

⁴ Very Persistent and very Bioaccumulative

- Uit het RIVM onderzoek blijkt dat voor E1 informatie ontbreekt om een grenswaarde te kunnen bepalen en daarmee definitieve conclusies te kunnen trekken over een mogelijk gezondheidsrisico voor omwonenden. Hoewel de beschikbare informatie wijst op een lage tot zeer lage toxiciteit is hiervoor nader onderzoek nodig.

De naar onze mening belangrijkste conclusie is dat het RIVM op basis van de op dit moment beschikbare informatie niet kan uitsluiten dat de stoffen FRD903 en E1 die naar lucht worden geëmitteerd, voldoen aan de criteria voor 'zeer zorgwekkende stoffen' (PBT of vPvB). Het RIVM geeft aan dat sommige eigenschappen van de stoffen FRD903 en E1 nader onderzocht kunnen worden om met zekerheid uit te sluiten dat de stoffen voldoen aan de criteria voor 'zeer zorgwekkende stoffen'. In 2017 is er door Duitsland een stofevaluatie naar FRD903 in het kader van de REACH-verordening voorzien. De resultaten van deze stofevaluatie worden niet voor 2019 verwacht.

Voor wat betreft de stof E1 heeft Chemours aangegeven dat zij volledige medewerking zal verlenen aan het verder verhelderen van de eigenschappen van deze stof en zo nodig testen uit zal voeren.

Hierover zullen het bedrijf en RIVM nadere afspraken maken.

Aangezien de resultaten van deze stofevaluatie naar FRD903 niet vóór 2019 verwacht worden en voor de ontbrekende informatie over de toxiciteit van E1 ook nog testen moeten worden uitgevoerd, achten wij het niet wenselijk daarop te wachten, gezien de mogelijke risico's voor de gezondheid en het milieu. De stoffen in het GenX-proces hebben voor een deel eigenschappen die vergelijkbaar zijn aan die van PFOA. Gezien de discussie rond PFOA, waarbij pas later het inzicht is verkregen dat de stof schadelijker is dan voorheen aangenomen, acht het college van Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland het noodzakelijk om de emissie van deze stoffen te beperken tot het laagst haalbare niveau. Dit in verband met de ontwikkeling van de kwaliteit van het milieu in verband met onzekerheid over de mogelijke bioaccumulatie en geperfluorideerde koolwaterstoffen FRD903 en E1 slecht afbreekbaar in het milieu. Daartoe nemen wij als bevoegd gezag voor de inrichting van Chemours onze verantwoordelijkheid en nemen wij maatregelen.

Water

Ontwikkeling kwaliteit van het milieu: waterkwaliteit

In het kader van de opdracht 'Evaluatie stoffen die worden gebruikt in de GenX-technologie heeft het Ministerie van Infrastructuur en Milieu, directie Bodem en Water, gevraagd aan het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (hierna: 'RIVM') om een richtwaarde in drinkwater voor de blootstelling voor de bij de GenX-technologie gebruikte stoffen af te leiden. Op 23 november 2016 heeft het RIVM een voorlopige richtwaarde in drinkwater van 0,15 µg/l voor de stof FRD902, die gebruikt wordt bij de GenX-technologie, bij levenslange blootstelling vastgesteld. De kwalificatie 'voorlopig' is toegekend, omdat de waarde is gebaseerd op een voorlopige Tolerable Daily Intake (TDI).

FRD903 is op dit moment aantoonbaar in het rivierwater stroomafwaarts van Chemours. Tevens is FRD903 op dit moment aantoonbaar in het opgepompte water en drinkwater van de drinkwaterzuiveringen van Oasen stroomafwaarts van Chemours in een concentratie die oploopt tot 0,02 µg/l. Uit de immissietoets van Rijkswaterstaat blijkt dat met de hoeveelheid van de eerder in de ontwerpbeschikking opgenomen vracht van 2.700 kg/jaar de richtwaarde in de rivier wordt overschreden. Oasen zal deze stoffen op termijn ook in haar bronnen aantreffen.

Zie eerder hierboven onder de kop 'Binnengekomen zienswijzen' bij 'Oasen drinkwater'.

In de vigerende omgevingsvergunning van 3 oktober 2013, kenmerk 2013023603, is niet expliciet een jaarvracht vastgelegd. Uitgaande van de in de vigerende vergunning opgenomen concentratie-eis voor de lozing van gemiddeld 8 mg/l FRD903 en de maximaal vergunde hoeveelheid bedrijfsafvalwater van 800.000 m³/jaar kan een jaarvracht van FRD903 worden herleid van ca. 6.400 kg/jaar.

Rijkswaterstaat heeft vervolgens geadviseerd om de in de ontwerpbeschikking opgenomen lozingsnorm te verlagen naar 2.035 kg/jaar, omdat daarmee is geborgd dat de gemiddelde waterkwaliteit de richtwaarde van 0,15 µg/l FRD niet wordt overschreden. Zie eerder hierboven onder de kop 'Binnengekomen zienswijzen' bij 'Rijkswaterstaat'.

Verder is van belang, dat omtrent de lozing van FRD903 toereikende informatie omtrent de te verwachten belasting van het oppervlaktewater beschikbaar moet zijn. Deze informatie is nodig om een inhoudelijk oordeel te kunnen geven.

De belasting van het oppervlaktewater door een puntlozing wordt bepaald met toepassing van het Handboek Immissietoets 2016 (vgl. art. 5.4 lid 1 Besluit omgevingsrecht jo. art. 9.2 Mor en de bijlage bij de Mor). Het is dus nodig dat alle gegevens beschikbaar zijn om een immissietoets te kunnen uitvoeren (zie ook § 4.2 van het Handboek Immissietoets).

In de immissietoets wordt een puntlozing beoordeeld in het licht van milieukwaliteitseisen (MKE's). § 4.3 van het Handboek Immissietoets beschrijft hoe moet worden gehandeld indien geen MKE beschikbaar is. Het uitgangspunt is dat in die gevallen een getalswaarde moet worden afgeleid waaraan getoetst wordt, omdat zonder getalswaarde immers geen immissietoets uitgevoerd kan worden. Het RIVM kan met de huidige beschikbare informatie echter geen indicatieve MKE voor de algemene waterkwaliteit vaststellen (ecologie en doorvergiftiging via het eten van vis). RIVM zal nog rapporteren over welke informatie ontbreekt.

Ook bij het afleiden van de indicatieve MKE geldt dat de aanvrager de stoffeigenschappen verstrekt op basis waarvan afleiding kan plaatsvinden. Dit volgt uit het bovenstaande en is ook nog eens expliciet verwoord in § 4.3 van het Handboek Immissietoets: 'Verzameling van informatie met betrekking tot de waterbezwaarlijkheid hoort tot de verantwoordelijkheid van de aanvrager van een vergunning'. Chemours is als vergunninghouder / degene die de stof FRD903 in haar proces toepast verantwoordelijk voor het aanleveren van de informatie welke nodig is voor afleiding van de indicatieve MKE en zal in dat verband aanvullend onderzoek moeten uitvoeren in geval dit nodig is. In dit geval is dit aan de orde. Het is de verantwoordelijkheid van het bevoegd gezag om deze informatie te vragen. Op basis hiervan voorziet de beschikking in een onderzoeksverplichting (voorschriften 1.1.4 en 1.1.5) op grond waarvan de gegevens verstrekt worden welke noodzakelijk zijn om een immissietoets te kunnen uitvoeren.

Technische mogelijkheden tot bescherming van het milieu: oppervlaktewater

De nadelige gevolgen die de lozing voor de oppervlaktewaterkwaliteit het milieu veroorzaakt kunnen, gezien de ontwikkeling van de technische mogelijkheden tot bescherming van het milieu, verder worden beperkt. Aannemelijk is dat door het toepassen van BBT (beste beschikbare technieken) de hoeveelheid FRD903 die door Chemours indirect op het oppervlaktewater wordt geloosd, kan worden teruggebracht, zonder dat de huidige vergunde productie wordt beperkt. Het betreft een zogenoemde R.O.-waterzuiveringsinstallatie, deze wordt elders binnen de inrichting van Chemours al toegepast op de afvalwaterstromen die hoge concentraties van FRD903 bevatten.

Om deze reden is de maximale emissie van FRD903 naar het water teruggebracht. Tevens is een onderzoeksverplichting opgenomen waarin is vastgelegd dat onderzocht moet worden of ook de afvalwaterstromen die vanwege lage concentraties FRD903 niet door de waterbehandelingsinstallatie geleid wordt, betrokken kunnen worden.

Maatregelen

Zolang er geen volledige duidelijkheid gegeven kan worden over alle eigenschappen van FRD903 en E1 willen wij de emissie van deze stoffen naar zowel de lucht als het water verder beperken.

Op 30 november jl. heeft de provincie Zuid-Holland hierover in aanwezigheid van vertegenwoordigers van het ministerie van Infrastructuur en Milieu een gesprek gehad met de directie van Chemours.

Het bedrijf heeft aangegeven actief mee te willen werken aan een reductie van de vergunde emissies. Zie ook de aanvullende zienswijze van Chemours. De historische emissiecijfers van 2013, 2014 en 2015 zijn als basis gebruikt en de hoogste emissie in die jaren (dat was in 2014) is als uitgangspunt genomen voor de emissieplafonds in deze beschikking. Voor het bepalen van de emissie van FRD903 naar het water zijn de in 2015 door Chemours genomen maatregelen meegenomen.

Het vooraanstaande heeft geleid tot de keuze om in het ontwerpbesluit, in overeenstemming met het voorgaande, de emissies van FRD903 naar de lucht van de Teflon® PTFE fabriek te beperken tot 410 kg/jaar en van de Teflon® FEP fabriek tot 40 kg/jaar en van de emissies van E1 respectievelijk op 400 kg/jaar en 50 kg/jaar.

De emissie van FRD903 naar water was op in overeenstemming met het voorgaande in de ontwerpbeschikking beperkt tot een hoeveelheid van 2.700 kg/jaar. Gelet op het advies van RWS en WSHD wordt deze waarde aangescherpt tot een hoeveelheid van 2.035 kg/jaar.

Conclusie

Voor de totale emissie van de Teflon® PTFE / Teflon® FEP fabrieken betekent dit dat:

- de vergunde emissie naar lucht voor FRD903 wordt gereduceerd van 640 kg naar 450 kg per jaar;
- de vergunde emissie naar lucht voor E1 wordt gereduceerd van 1.200 kg naar 450 kg per jaar;
- de naar het water te lozen hoeveelheid FRD903 wordt gereduceerd tot maximaal 2.035 kg/jaar;
- onderzoeksverplichtingen worden opgelegd naar het verder reduceren van de emissie van FRD903 en E1 naar de lucht en naar het verder reduceren van de emissie van FRD903 naar het water. Beide onderzoeken moeten uiterlijk 4 maanden na het in werking treden van deze beschikking zijn uitgevoerd; en
- het opstellen van een emissiemeetprotocol wordt opgelegd voor het bepalen van de emissie van FRD903 en E1 naar de lucht en voor het bepalen van de hoeveelheid FRD903 in het te lozen bedrijfsafvalwater (bemonsteringsfrequentie en -moment, analysemethode en -frequentie en gecertificeerde methode).
- een onderzoeksverplichting wordt opgelegd gericht op het aanleveren van gegevens om een waterkwaliteitsnorm voor FRD903 te kunnen vaststellen.

Overig

Voor wat betreft de onderzoeksverplichting voor emissies naar de lucht merken wij nog het volgende op. In voorschrift 1.1.4 van de veranderingsvergunning voor de Viton fabriek van 6 juni 2016, kenmerk D-16-1575554, is vastgelegd dat Chemours een onderzoeksplan moet leveren ten behoeve van het uitvoeren van onderzoek naar verdere mogelijkheden voor reductie van VOS-emissies naar de lucht. Dit plan moet uiterlijk op 1 oktober 2017 bij het bevoegd gezag worden ingediend. In het onderzoeksplan dient vergunninghouder alle VOS houdende afgassen uit de gehele inrichting in beschouwing te nemen, waarbij op basis van eerder uitgevoerde onderzoeken, genomen reductiemaatregelen en het gezondheidsrisico van betreffende stoffen een prioritering mag worden aangebracht. Het onderzoeksplan dient tevens een planning voor de uitvoering van de onderzoeken en de implementatie van eventuele emissie reducerende maatregelen te bevatten.

Onder de VOS emissies waar bovengenoemd onderzoeksplan van voorschrift 1.1.4 voor is bedoeld, vallen ook de beide stoffen waarop deze ambtshalve wijziging betrekking heeft. Wel beperkt voorschrift 1.1.4 zich tot emissies naar de lucht; de emissies naar het water behoeven in het kader van dit voorschrift niet te worden mee beschouwd.

Om zeker te stellen dat vergunninghouder prioriteit geeft aan onderzoek naar de reductiemogelijkheden van de emissies van specifiek de stoffen FRD903 en E1, zowel wat betreft de emissies naar de lucht als naar het water, verplichten wij tot het uitvoeren van specifiek onderzoek naar deze stoffen. In dat verband verbinden wij twee onderzoeksverplichtingen aan de vergunning.

Het voorschrift 2.1.2 bevat de onderzoekverplichting naar de reductie en het uifasieren van emissies van FRD903 en E1 naar de lucht en voorschrift 1.1.2 schrijft de onderzoekverplichting voor naar de reductie van de emissie naar het water van FRD903. E1 wordt niet naar het water geëmitteerd, daarom heeft het voorschrift geen betrekking op deze stof.

Chemours pleegt al onderzoek naar de vervanging van de GenX stoffen in het productieproces (onder de naam 'Orchid project'). De resultaten daarvan dienen ook mee te worden genomen in het onderzoek, zodat er duidelijkheid ontstaat over de mogelijkheden die er zijn om de GenX stoffen uit te faseren en binnen welke termijn dat mogelijk is.

Eindconclusie

Gelet op het voorgaande zijn wij van mening dat wij op deze wijze ten behoeve van de verdere reductie van de stoffen FRD903 en E1 in voldoende mate invulling hebben gegeven aan artikel 2.31, eerste lid, onder b, van de Wabo.

BEGRIPPENLIJST

ACCREDITATIE-INSTANTIE

Nationale accreditatie instantie als bedoeld in artikel 4, eerste lid, van verordening (EG) nr. 765/2008 van het Europees Parlement en de Raad van de Europese Unie van 9 juli 2008 tot vaststelling van de eisen inzake accreditatie en markttoezicht betreffende het verhandelen van producten en tot intrekking van Verordening (EEG) nr. 339/93 (PbEU L 218).

ORCHID PROJECT

Het Orchid project is het produceren van teflon conform het proces beschreven in de aanvraag van 12 december 2014 en vergund met de beschikking van 27 januari 2015, kenmerk 2015001976.